

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Nyomtató utca 9. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnék.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor** tanárhoz (József Kir. herceg-utca 54. sz.) intézendők.

Az Ur szava.

„Menj ki a mezőkre és ott szólok veled.“ Az Ur szól mihozzánk is és nagy vágyakozással kívánczunk ki a természetbe.

A városi nép mint vándor méhraj száll ki a vidékre s a kö és ház rengeteg közül a szabadba vágyik.

A földmivest foglalkozása, kenyere is hajtja a mezőkre, a hol Isten kegyelmének és gazdagságának jelei láthatók.

Kellemes nyári fuvalom, csak ringasd a buzakalászkok szökülő fejét. Zöldellő, sárguló tenger vetések hullámozzatok. A suhogásban, a hódoló hajlongásban annak szavát hallom én, ki ki áldásokkal rakta meg a földeket s kinek kegyelme ott is kalászkokat növelt, hol a szántóvető már semmit sem remélt.

Ti szelid homok s agyag halmos vidékek lakói, ti semmit se tudtok arról, hogy a gazdag alföldet ismét az inség réme fenyegette meg.

Az Ur érczé tette felettünk az eget s a mi szép zöld vetéseink megszáradának.

De ime megnyíltak a sűrű fellegek s a barázdákon, göröngyök közül kövér kalászkok nőttek.

Az Isten kegyelme lett velünk s az ő hatalmának és jóságának áldott jelei szólnak ott kint a mezőkön mihozzánk.

Óh szól az Ur az életküzdelseiben is. Kegyelme nem hagy el a legnagyobb veszedelmek között se. Csak szivünk feldobogjon szózatára és kegyelmét bevegye lelkünk, mint a száraz föld bevette az áldásos esőt.

Birkózó nemzetek harcaiban is ott az ő Lelke és meghallatszik az Ő szava.

Nélküle nincs győzelem és a felelmes készületű hadihajók csak hajótörésnek roncsai a kietlen szirteken és az elhagyott néma partokon.

De a mi mezeinken szavát hallottuk és kegyelmének jeleit látjuk.

Hát szivünkben csendül-e vissza szent beszéde és életünkön megláttatnak-e dolgai a Magasságosnak?

Ha igen, úgy nem ártanak nekünk sem a mélység, sem a magasság, sem a jelenvalók, sem az eljövendők, sem a hatalmasságok, sem a fejedelemségek. Mi az Uré vagyunk és Ő mi velünk s ha Isten velünk, ki lehet ellenünk?

Vándor.



„Medio tutissimus ibis!“

Ez arany igazság jutott eszembe, midőn e lapból olvastam az „Anthropolatria“, „A debreceni zászlóavatás“, „Emberbálványozás“ című közleményeket! . . .

Nem egyszer gondolkoztam már a jelzett cikkekben foglalt eszmék felett, sőt itt-ott koronként kifejezést is adtam nézetemnek élőszóval és írásban is. Mindazonáltal nt. szerkesztő barátom e tárgyban felhívásáról „én is értek“ s alkalmat veszek magamnak a hozzászólásra.

„Ecclesia semper reformari debet“ s így a stabilismus elvének rideg keresztülvitele, a *betűimádásig* menő merev orthodoxia megcsontosodása, az én szerény nézetem szerint, nem volna üdvös egyházunkra; valamint a szabad gondolkodás és liturgialis cselekményeknek a *szabadoság* terére áthajszolt érvényesítése, véleményem szerint, nagy átka, robbantó szere lenne egyházunk dicső alkotmányának . . . Ha valahol, úgy bizonyára itt érvényesülnie kell ama közmondásnak: „Közbül az igazság!“ . . .

Mikor úgynevezett „közpap“ koromban valamely dogmatikai kérdésben véleményt nyilvánítottam, mindég siettem kijelenteni azt, hogy én állandóan positiv hit alapján állottam s állok, vagy is orthodox vagyok s hiszem, hogy örökre az maradok. Most is megismétlem ezen kijelentésemet, hogy azon gyanu alá ne essem, hogy „mint esperes, a bihari pontok mintájára, szegre akasztottam kálvinista elveimet,“ mert miként esperesi székfoglalóm alkalmával kimondottam volt, hogy arra törekszem minden erőmből, hogy első legyek a munkában, hűségben, szorgalomban, mert „jól tudom én azt, hogy protestans felfogásunk szerint még a püspök is csak „primus inter pares“, mennyivel inkább az esperes!“ ugyanazért „nem akarok én hatalommal, kevélységgel uralkodni senki felett, de igenis szívem szeretetével a szívek felett,“ ma is ugyanazt vallom s mint esperes is magamat „közpap“-nak tartom . . .

Ezeknek előrebocsátása után kijelentem, hogy én nem látok abban hithűség megtagadást, ha a lelkész rendes istenisztelet keretében beszélve az egyház iránti szeretet, áldozatkészség, hűség magasztos erényéről, — alkalomadtán — ez erényben gazdag életekre reá mutat s azon hitének kifejezést ad, hogy azok számíthatnak Istennek helybehagyására, kik betöltik a szentkönyv azon parancsolatát: „Légy hű mind halálig s neked adom az idvesség hervadhatlan koronáját“ . . . Ez eljárás, szerintem, nem „emberbálványozás,“ hanem a magasztos elvnek szemléltető módon való szívbe csepegtetése, megvalósítása a gyakorlati életben . . .

Ugyanezt mondhatom arra is, mikor nemzeti ünnepek alkalmával a fungáló pap lelkében megcsendül a költő szava: „Szent hazaszeretet! mibe mártsam tollam, hogy dicső képedet hiven lerajzoljam?“ s a neki adatott talentumok mértéke szerint, a politizálás mezejét gondosan kerülve hazaszeretetre buzdítja hiveit s szól ilyenképen: Jézus! hitünk fejedelme! taníts bennünket hazaszeretetre. Mint mindenben, úgy itt is Te légy a mi útmutatónk!

Hogy ez káros lenne a hitéletre s merénylet volna a hithűség ellen: azt határozottan tagadom, míg az ellenkezőt hiszem és vallom.

Ha temetések alkalmával az elismerés kószorúját, gondos körültekintéssel, minden émelgős dicsőhymnus kikerülésével, felmutatja példa gyanánt a lelkész s a köznapi sablontól részben eltér, ezt sem tekinthetem „Szentlélek elleni bűnnek“, mert ennek buzgóságra ösztönző, hű kötelességre vezérlő, erkölcsi üdvös hatása minden kétségen felül áll, csak „eszén járjon“, ám a lelkész, nehogy a méz epévé, s nehogy az orvosság méreggá változzék!

Engem még a zászlószentelés sem ejt kétségbe, csak az a kérdés, hogy mily körülmények között s miként megy az végbe? . . .

A címezést illetőleg teljesen osztom nt. Balogh Ferencz theol. tanár urnak azon nézetét, melyet azon időben kifejezett volt mikor tanítványa voltam, hogy az lenne a leghelyesebb ha általánossá válnék ama szórványosan divó társadalmi szokás, hogy ki-ki hivatala szerint neveztessek szólíttassék eképen: Püspök ur, esperes ur, tanácsbíró ur, jegyző ur, lelkész ur, tanár ur, tanító ur, bíró ur, elnök ur, főispán ur, alispán ur, hercegprimás ur, miniszter ur, államtitkár ur stb. Erre törekednünk lehet és kell, de a mi életünk azt hiszem kevés ahoz, hogy a sikert elérhessük . . .

Ámde addig mig a mi hiveink is azt mondják a legfiatalabb róm. kath. plébánosnak is, hogy „főtisztelendő ur“ s akármi hivatalt kapott ez a plébános már „nagyságos ur“-nak szólítják őt nem csak a róm. kath. urak és köznép, de a kálvinisták is, akkor a mi püspökeinket, espereseinket s általában minden lelkészünket *tüntetőleg* tiszteletes urnak szólítsák, habár én az összes címek között legszebb címnek tartom is a tiszteletes ur megszólítást: engedelmet kérek, minden demokrata voltom dacára, ezt nem tudom helyeselni, mert sem egyházamat, sem annak tisztviselőit ily módon sem óhajtom *lenézteni* senki által . . .

Egyébként csak annyit jegyzek meg: látam én már tiszteletes urat kevélyebbet a méltóságos püspök urnál s a nagytiszteletű esperes

urnál s ismertem püspököt, esperest szerényebbet akár hány falusi tanító urnál.

Itt „az embertől sok függ“, sőt igen sok esetben minden! A „kend“-ek közt is mindenkor voltak dölyfösek, kevélyek s a nagyméltóságuk között is szerények, nyájasok, szeretetteljesek.

Ha még csak a címeztetésnél érvényesül azon közmondás: „Honores mutantur mores“ abban még nicsen nagy baj.

Öseink hájjal kent csizmát viseltek, mi pedig kifényesített cipőben járunk, de azért nem fordult fel a világ.

„Többet ésszel mint erővel!“ ez legyen a jelszavunk!

Dombi Lajos.

A debreceni kollégium a magyarországi reformátusok közös főiskolája.

A debreceni kollégiumot a magyarországi négy egyházkerület köztudata mindig a magyarországi összes reformátusok közös főiskolájának tartotta. Ez a tudat a történelmi fejlődés eredménye volt. Tudjuk, hogy a XVI—XVII. századi szomorú viszonyok közt a kormány a protestáns iskolák fejlődését minden tőle telhető eszközzel igyekezett minél szorosabb korlátok közé szorítani, s különösen az anyagi segélyforrások elvonásával megsemmisíteni. Virágzó főiskoláink közül a sárospataki és pápai egymás után lettek az erőszak áldozatai, mindenik rövidebb vagy hosszabb ideig kénytelen volt munkáját félbehagyni. Az isteni gondviselés egyedül a debreceni kollégiumot juttatta abba a kedvező helyzetbe, hogy fenállása megalapításától kezdve állandóan biztosítva volt. Debrecen város kedvező földrajzi fekvése és Debrecen város egyházi és városi előjáróságának bámulatraméltó áldozatkészsége itt a magyarság központján a főiskola fenmaradását lehetővé tették.

Tudjuk, hogy a magyar református egyház a hazai theologiai tanfolyamokat csak előkészületnek tekintette arra, hogy az ifjak magasabb fokú képzés elnyerése végett külföldi egyetemeket keressenek fel. Mikor a kormány politikai okok miatt az ifjak külföldre járását mindinkább korlátozta, majd pedig az 1819. május 4-iki helytartó tanácsi rendelet a külföldi professorok „állami és egyszersmind vallásbeli fanatismusa“ miatt a külföldre való járást eltiltotta,¹ s a külföldi egyetemek látogatását az által igyekezett feleslegessé tenni, hogy 1821-ben a két magyar protestáns felekezet számára theologiai cursust nyitott:² akkor a tiszántuli egyházkerület a többi 3 magyarországi egyházkerület támogatásával igyekezett a debreceni kollégium tanulmányi színvonalát emelni részint a tanulmányi rend átalakításával, részint új tanszékek állításával. Innen volt az, hogy a magyarországi reformátusoknak a külföldi egyetemeket helyettesítő főiskolájává lett a debreceni kollégium s

1827-ben a helytartótanács is szükségesnek tartotta megkérdezni a tiszántuli egyházkerulettől, hogy a bécsi theologiai intézetbe miért nem jött még eddig egyetlen magyar református ifju sem.¹

A debreceni kollégium fentartásához a hazai összes reformátusok hozzájárultak. Bár az egyházkerületek egymás főiskolái számára állandóan gyűjtöttek a maguk kebelében, a debreceni kollégium fentartására állandóbb jellegű adományok is érkeztek a többi egyházkerületekből. Így pl. egy 1801-iki feljegyzés szerint a dunáninneni egyházkerület buzát küldött évenként a debreceni kollégiumnak, mit 1801-ben 714 rhénes frttal váltott meg.² A tiszántuli egyházkerület 1817-ben a dunáninneni egyházkerületet felkérve, hogy a neveléstani tanszék fentartásához hozzájáruljon, erre határozott ígéretet nyert, 1827-ben pedig évi 100 frtos hozzájárulást helyezett kilátásba.³

A debreceni kollégium fentartásának terheiből különösen a XVIII. század végéig mindenik egyházkerület kivéve a maga részét, ezzel szemben jogokat is gyakorolt. Az 1791. évi budai zsinat 93 kánona mondja: „In collegio vero Debrecinensi pro theologiae professore quatuor superintenduntiae quatuor individua, pro reliquis vero professoribus ipsa superintenduntia Trans Tibiscana candidabunt, ex quibus localis curatoratus scholae et ecclesiae Debrecinensis unum diliget, idque eidem superintenduntiae insinuabit.“ Ezen kánon alapján készült az 1795. évi debreceni kollégiumi 1 törvény, mely a 4 egyházkerületet jogosítja a négy theologiai tanszék betöltése alkalmával a kandidálásra, mert mint mondja: „Hoc collegium iam pridem totius ecclesiae Hungaricae seminarium factum.“ E jog legékesebben szóló bizonyítéka a debreceni kollégium központi jellegének, a debreceni kollégium 1795. évi törvénye pedig világosan a magyar reformátusok közös főiskolájának nevezi. A jogot nem mindig gyakorolta ugyan a négy egyházkerület, mivel a tanárválasztást néha egészen a tiszántuli egyházkerületnek engedte át. De 1818-ban a dunamelléki egyházkerület főkurátora gróf Teleki László szükségesnek tartotta megkérdezni a tiszántuli egyházkerületet, hogy a debreceni tanárok választásánál van-e joga a többi egyházkerületnek. Az erre vonatkozó jegyzőkönyvi határozat így szól: „Mint hogy a debreceni kollégium az egész országbeli reformátusok eklézsiájáé, a tisz. superintenduntianak arra és annak professoraira tartozó consideratioi mindenkor tekintetbe fognak vétettni. Ennek alkalmazásával egyszersmind végeztetett, hogy noha eddig csak a theologiae professor választása közlödött a többi főtiszt. superintenduntiaikkal, ezután a többieké is közöltessék.“⁴

Ezen adatok világosan igazolják, hogy a napjainkban a köztudatban napról napra jobban kialakuló ama vélemény, hogy a debreceni egyetem megvalósítása az összes magyar reformátusok közös feladata, a magyar református egyház tradíciójával áll szoros kapcsolatban. A traditio ápolása pedig annyal inkább kötelességünk, mert nem tudhatjuk, mit hoz ránk a jövő.

Dr. Barcsa János.

¹ Tiszántuli egyház ker. j. k 1827: 119 p.

² Debreceni kollégiumi tanárkari jk. 1801. évi ápril.

³ Egyh. k. jk. 1817. évi 106, 1818. évi 35 és 1827. évi 133 p.

⁴ Egyh. ker. jk. 1818 évi 34 p.

¹ Tiszántuli egyh. k. jkv. 1819 évi 60 p.

² Debreceni koll. tanárkari jk. 1821. ápr. 30.

A debreceni református Kollégium adattára

azaz

a Kollégium története adattári alakban.

(Folytatás.)

A szegény tanulók sorsa javulása

Mikor a főiskola kormányzati egysége felbomlott, s a gymnasium külön igazgató alatt elvált (1853.) az akadémiától, a szolgatanulók gondozása a gymnasiumi tanárkarnál az igazgató hatása körében maradt; az adott szabályzatot az választott felügyelőt (inspector) az esküdt diákok közül. Az 1862/3-ik tanévben vezetni kezdett szolgatanulók névsorát tartalmazó újabb kötet elején olvasható a szolgálta gyermekekre hozott iskolai törvény, a gymn. tanárkar veszi fel őket; aláírás és tandijmentesek; a felvétel után az inspector veszi külön gondozása alá őket. *Excitátorokat* (sürgetőket) az inspector választ a legjobbak közül belátása szerint, ezek rendelik ki a csengetőket, kórházban vigyázókat, lépcső seprőket, templomba menőket stb. ellenőrzői tisztokért az excitátorok némi előnyökben részesültek. Az 1862/3 tanévben inspector volt Ilyés Lajos esküdt felügyelő és köztanító, ez évben a szolgatanulók száma 115, a 6. osztályból 21 volt köztük.

A szolgatanulók sorsát annak jobbítása céljából szívére vette a gymnasium egyik munkás, s az egyes intézmények terén vas kitarással és szerencsésen dolgozó tanára *Elek Lajos* (tanár 1877—1901-ig, ekkor nyugalomba vonult). Itteni tanárkodása kezdetén maga vette át a szolgatanulók felügyelését, s az igazgató Békési Gyula jelentése szerint (1879/80.) az ő lelkiismeretes és szigorú rendtartása alatt minden tekintetben vidámított helyzet tárul elénk. Elek Lajos barátja Békési Lajos igazgató hívta fel egy alapos jelentésében az egyh. kerületet a szolgatanulók sorsa javítására, kimutatta, hogy 1860-tól 1870-ig 278 szolgatanuló lépett a gymnasiumba és csak 74 jutott fel az V. osztályba, 200-nál több eltávozott vagy elzüllött, az érettségi vizsgálatra pedig csak 26 jutott el.

Javasolta, hogy a szolgatanulók mentessenek fel a csengetési és kórházi szolgálatok alól, a szolgatanulók szobái kellőleg láttassanak el a szükséges szerelvényekkel, s minthogy az igazgatónak kellő ideje nincs a közvetlen rájuk ügyelésre, egy tanár állitassék a szolgatanulók felügyelőjévé kellő hatáskörrel. (Ek. jk. 1878. 219.) Régi nevök is „szegény tanuló”-val cseréltetett fel, így fordul elő az 1880/81-iki értesítőben. A tanárkar és Gazdasági tanács meg is kezdte a javításokat, s fokként életbe léptek az új intézkedések. Az 1881/2-ik tanévben 135 „szegény tanuló” segélyezettett tandijmentességgel és kenyér jótéteménnyel, e mellett 97 kapott lakást, 32 tápintézetet, 40 pedig egyféléből álló tiz krajcáros ebédet (Békési Gyula igazgató terve alapján), mely jótétemények pénzértéke 6205 frtot tett, minden egyes szegény tanuló segélyezése tehát 40 frtba került. Adakozásra felhívták az egyeseket, testületeket, egyházakat . . . lett is foganatja, első volt Gróf Dégenfeld Imre főgondnok 190 frttal.

A gymn. tanárkar 1886. jun. 16. tartott értekezletében egyik intézkedés az volt, hogy az I—VI. osztályból csak 80 szegény tanuló vétessék fel. Elek L. a szegény tanulók felügyelőségét folytatja. A szám megszorítását a gymn. tanulók nagy száma

(ez évben 722 volt) is indokolta. De már az 1887/8-ik tanévben oly nagy számmal jelentkeztek a tanulók, csekélyebb fizetésű lelkészek és más szegény sorsu szülők jó igyekezetű tanuló fiai a hat alsó osztályban, hogy a 80 számot túl kellett lépni 43-mal, kik a főiskola épületében lakásbér fizetése nélkül helyeztettek el 110-en.

Az 1892 3-ik tanévben a szegény tanulók csak részben élvezhettek tandijmentességet, vagy más kedvezményt, díjtalan bentlakást, betegség esetén díjtalan orvoslást és gondviselést, szolgálati kötelességek volt: saját szobáik és a felsőbb tanulók szobáinak tisztogatása a megállapított házi rend szerint, a tápintézetnél és városi segélygyűjtésnél szolgálati segédkezés. Könnyítés azonban történt (1893.) hogy a szobák fűtésére szükséges fa felhordását és a fűtést az iskolai cselédek (fűtők) végezték. Az 1888-ban (sept. 1.) megnyílt új tápintézetben a szegény tanulók a többi tanulókkal egyenlő lábon részesülhettek a megállapított fizetési fokozatok szerint.

Az 1896/97. tanévben 81, 1897/8-ban pedig 117 szegény tanuló láttatott el egészen vagy részben tankönyvekkel a szegény tanulók könyvtárából. A szegény tanulók könyvtárának állománya 400 darab volt 1898-ban, a tulajdonképeni szegény tanulók száma 90 volt. (Gymn. Értesítő 1897/8-ra, 68. l.)

Végre felderült a régen tervelt javítás a tanári kar a szegény tanulók takarítási kötelezettségét megszüntetni indítványozta, a Gazdasági Tanács (1901. 399. sz. a.) a javaslatot elfogadás és jóváhagyás végett a kerülethez ajánlólag terjesztette fel. Epen Elek Lajos gazd. tanács jegyző tette fel e határozatot, mint a ki eleitől fogva szívéen hordta a szegény tanulók sorsát. A Kerület (1902. májusi 27. sz. A VII. p.) addig is, míg a kapcsolatos kérdések megoldatnának, hogy egy évi haladékot ne ssendjen a fontos ügy, felhatalmazta a Gazd. Tanácsot, hogy a szegény tanulók *takarítási kötelezettségének* megszüntetése tárgyában ideiglenesen, egy esztendőre haladéktalanul intézkedjék. A főisk. Gazd. Tanács 1902. sept. 1. a szegény tanulókat takarítási kötelezettségtől felszabadítja, a takarítások végzésére két új cselédet (fűtőt) állit be (havi 40 korona fizetéssel), de hogy az új szolgálk évi bére fedezze legyen, minden tanulóra, ki bentlakos vala, (bentlakos volt akkor akadémiai 74, tanítóképezdei 137, gymnasiumi 106, összesen 317) akadémiaira 4, többi tanulókra 3 korona mérsékelt díj fizetését hozta be „*tisztogatási díj*” cím alatt, ez lön a szolgálatért a váltásdíj; tehát a szegény tanulók díjtalan bentlakása anynyi módosítást vön, hogy tisztogatási díjt fizetnek ők is, valamint a többi tanulók. (Gazd. Tan. 1902. augusztusi jk. 194. sz.) A gymnasiumi értesítőben (1903/4-ik évről) a bucsúzó igazgató Sinka Sándor emelkedett érzéssel „igen nevezetes forduló pont”-nak jelzé a fentebbi intézkedést: ekkor ugyanis a Gazd. Tan. az igazgatók és a háznagy kezdeményére módot találtak arra, hogy a bennlakó szegény (I—VI. osztályu) tanulók a lakószobák, folyosók takarítása, a vízfordás és egyéb szolgál teendők alól teljesen felmentettek. E korszerű és szükséges intézkedés a tanulásidő célszerű kihasználása folytán a tanulóknak is javára váland. Az E. kerület (1903. évi 52. X. pontja) végzésében véglegesen megerősítette ez új intézkedést. A szegény tanulók száma ez évben 92 volt. Most már csak a tápintézetben élkezők a terítést végzik (hiszen ily ténykedést szü-

leiknél is tesznek), egy excitator rendeli ki őket sorban e végre.

Minő haladás a régihez képest! minő finomulása, emberiesülése a haladó kor felfogásának! Az 1658-iki iskola törvény korától, mely a mendicansokról s azok dekanusáról intézkedik, harmadfél száz év feltelt el, míg a „szegény tanulók“ egyenlő alapon, felemelt fővel állhatnak a tanulók ifju seregében, a régi elkülönült „cohors“ tagjal ma egyenlő sorsuak (consortes) az élet küzdelmében az iskola falai közt! Kevesebben vannak de csaknem mind célhoz jutnak.

Főnévkönyvek az alsóbb osztályokról.

Az álmosdi tanügyi értekezlet után vezetnek rendszeresen a mai elemi és gymnasiumi akkor u. n. alsóbb osztályokról a főnévkönyvet, nevezetesen 1815/16. tanévtől kezdve, latinul, de ez még csak az osztályok tanulóinak névsorát és családi viszonyait tartalmazza, a tantárgyak és tanítók feltüntetésével, főnevezte „Series“, de a tanulmányi osztályzat, hogy minő tanjegyet érdemelt ki az egyes tanuló, csak 1819/20. óta tüntetett ki. A legteljesebb kiállításának címe: *Classificatio juventutis scholarum inferiorum anno schol. 1819/20 Semestri posteriori*. Beosztása és tartalma következő:

I. schola *humanitatis primae*, tanulók teljes száma 74, külön jelezve hány kitűnő (eminens), hány első-, hány második osztályu és harmadik osztályu (*classis tertia*) van köztük, közvizsga napja szept. 11. Köztanítójok Báthori Gábor, a rovatokat egy idézendő név példája mutatja p. o. Arany Józsephus, aetas, helvet. confess., hungarus Genes, comitatus Szatmár, tutor: mater Susanna Rákosi, nobilis ibidem, *classis morum prima*, e *doctrina religionis, primae* 13ius; ex poësi *primae* 19. stb. Hitelesíté a jegyzéket Péczeli József *classium inferiorum inspector*, valamint a többi tanosztályokét is.

II. Schola *humanitatis secundae* tanulók száma 45, tantárgyak: vallás, latin irány (stylus), történelem és földrajz. Köztanító Sárvári Jakab; *tertia classis* (mai nem elegendő) négy a két utóbbi tantárgyból.

III. Schola *grammaticae quartae* tanulók száma 57, mert négy nem tett vizsgát, köztanító Elekes András. Tantárgyak vallás, latin irány, számtan és földrajz, nem elegendő 7. kitűnő 19 stb.

IV. Schola *grammaticae tertiae*. Tanulók száma 84, köztanító Szilágyi János, tantárgy ugyanaz.

V. Schola *grammaticae secundae* tanulók száma 103, vizsgát nem tett betegségi vagy más ok miatt 14, vizsgát tett 89, nem elegendő (*tertia*) 13, a többiek kitűnő (25), első vagy második osztályzatuak. Köztanító: Takács Dániel.

VI. Schola *grammaticae primae*. Tanulók száma 119, vizsgát nem tett vagy eltávozott 4, nem elegendő a 3 tantárgyból 1, 10, 7 közt változó, köztanító Harmati Bálint, tantárgy ugyanaz, mint fentebbi osztályban: vallás, latin, számtan és földrajz.

VII. Schola III. *Vernacula*. Tanulók száma 138, vizsgát nem tett 6, nem elegendő 20—23 közt változó, (mert minden tantárgyból külön van kitüntetve), tanító Dospoly János, tantárgyak: vallás, számtan és földrajz, latin nyelv elemei.

VIII. Schola *Vernacula II*da. Tanulók száma 147, vizsgát nem tett 5, nem elegendő 12, kitűnő 45, tanító Szakács József, tantárgyak vallástan, magyar nyelvtan és számtan, földrajz és természetrajz.

IX. Schola *Vernaculae primae Majoris*. Tanulók száma 200, vizsgát nem tett 7, nem elegendő 10—15 közt váltakozik, kitűnő 70 és 80 közt változik. Tanító Kovács József. Tantárgyak: vallás, természetrajz, olvasás, írás, földrajz, számtan (e négyből egy calculus azaz érdemjegy adatott).

X. Schola *Vernaculae primae minoris*. Tanulók száma 425, vizsgát nem tett 12, nem elegendő 165 és 215 közt változik. Tanító Csillag Sámuel, tantárgyak mint az előbbi tanosztályban. Végül rovatos „informatio“ a köztanítókról. Volt tehát összesen tíz tanosztály.

(Folyt. köv.)

Balogh Ferencs
hittanár.

KÖZÉLETÜNK.

Audiatur et altera pars.

Megvallom nem foglalkoztam mostanában rendszeresen a debreceni egyetem ügyével; nincs is olyan nagy bizalmam a megváltó tudományban, még ha kanállal mérnék is, a mi azonban nem azt teszi, hogy ne szeretném az iskolát, mert tudom, hogy minden malomban ragad valami kis liszt az emberre. Különb is régebbiről eléggé ismertem a Kiss Albert-féle kísérleteket és arra a túlbuzgalomra is emlékezem, a mely szerint akkor az egyetemet a gymnasium és a többi tanszéki alapok rovására is megszerettük volna csinálni. Akkor ez nem ment.

Nem tudom ugyan, hogy a debreceni városi 2 tanszék alapítvány folyósításán és a debreceni ref. egyház 100,000 koronájának a visszavonásán kívül azóta is történt valami érdemleges az alapok gyűjtése tekintetében? Ugy tudom, hogy nem igen. Azért az az impressióm, hogy a mélyen tisztelt nagylelkű, (de gyenge máju) egyetemi bizottság is a régi Kiss Berti-féle nyomokon halad és az is csak a többi szakok háttérbe szorításával tudná a dolgot nyelbe ütni s az egyetemet megcsinálni.

Mit is mondok egyetemet, csak gyenge négy tanszék, a mely kezdetnek is kevés, nem hogy eredménynek elég lehetne.

De ne lovagoljunk ezen a szerkesztő ur által oly sokszor és oly szépen megénekelt egyetemes magyar mentő elixiren, hanem nézzük a dolgot úgy amint van.

Valakik, a kik nem a közgyűlés többségének vezetői, a fejükbe vették, hogy megcsinálják az egyetemet.

De miből? „Ha széllyel nézel magad körül kis fiam vagy kis leányom, mit látsz? így kérdezett bennünket hajdan a káté.

A bizottság tagjai közt nem azért vannak papok és tanítók, hogy ezt a kérdést fel ne tudják tenni és az egyetem Kolumbusaiban nem azért lobog a szent lelkesedés, hogy a mi általunk összehordott és szépen növekedő alapokat meg ne lássák.

Építsünk ebből hajlékot, egyet nekem, egyet neked. Egyet Birónak, egyet Dézsinek, egyet Fióknak és egyet Dóczinak.

Nem úgy urak, azt az alapot nem szabad bán-

tani, az alap, ha nem bántjuk, maga megfogja csinálni nekünk a debreceni egyetemet.

Ime ez az egyik oka, a miért én az egyetemi bizottság ellen szavaztam.

A mit a fizetés egyenlőtlenségéről és a többi ről beszélnek, azon kár a szót vesztegetni.

En nem lehetek tanárabb a tanárnál és nekem nem fájhat az ő fejk, akkor midőn nem rólok, de az iskoláról van szó, s azt is megvallom, hogy még Balogh Ferencz nt. urtól se vagyok valami nagyon elragadtatva.

A fizetés dolgában én György Endrével tartok, a ki azt mondta: hogy lám a tanárok mindég jobb fizetéseket sürgetnek s midőn e jobb fizetéseket meg lehetne adni némelyeknek, akkor ők ellenzik a legjobban. En mindég ellenezem.

De még van másik okom is. Ne vegye szerkesztő ur zokon tőlem; az egyetemi bizottság maga. Az egyetemi bizottság nagyon lefoglalta ez ügyet magának. Ugy illik pedig, hogy jusson másoknak is belőle, sapienti pauca.

Ez az igazság, melyet én nyíltan kimondok, mert nem szokásom zsákban maeskát árulni s nem félek azokért helyt állani. Még egyet akarok megemlíteni, azt hogy szerkesztő ur és a Lap mint ama nemes és jeles Lamanchai lovag felettébb tragikusan veszik a többség állásfoglalását és ugyan keményen kritizálják azt.

Semmi kifogásom ellene. Azt azonban tagadom hogy a többségnek ahoz a határozathoz s még ahoz is, hogy esetleg akár a gróf akár nt. Eröss Lajos ur ellenében is tetszését vagy nem tetszését nyilváníthassa, joga ne lett volna. Ennél még nagyobb dolgok is megtörténnek ma nálunk, még sem mulik el a világ. Ez mindenkinek a legszentebb egyéni joga, tehát a gyűlésnek is.

Hogy a közgyűlés e jogot tényleg gyakorolta is, nem kívánom fejtegetni. En azt gondolom, hogy nem. Azt azonban látom, hogy az egyetem barátai e jogokkal derakasan élnek. Ezt teszem én is.

Contra.

* * *

A fenti érdekes sorokban az érdes személyes csipkedések mellett 2 állítás és egy beismerés foglaltatik.

1. Hogy az egyetemet mint a nt. Kiss Albert ur idejében, most is csak a többi szakok háterbe szorításával lehet megcsinálni.

2. Hogy a mostani alap érintetlen hagyandó, mert az maga megfogja csinálni nekünk az egyetemet.

3. Hogy a többségnek joga volt az ügyben személyes motívumok alapján is állást foglalni.

Az első állítás hibás, mert egészen ellenkezőleg úgy áll a dolog, hogy a teljes bölcsészeti fakultás vagy csak 4 tanszék is, első sorban magának a teológiának és jogi képzésnek fogott volna hasznára válni.

Ha a debreceni kollegium tudományos színvonalára emelkedik, önkénytelenül emelkednek a régi szakok is. A leendő papok és jogászok új tárgyakat hallgathatnak, új világosságot nyerhetnek. De magok a tanárok is ösztönt arra, hogy tárgyaikat magasabb mérték szerint kezeljék.

A második állítás pedig egy nagy csalódáson alapszik. Ha 200,000 koronával számítjuk a tanszéki alapot, 5 év alatt létesülhet a mai tőke kamatjaiból

egy tanszék s így a 19 tanszékre épített tervezet megvalósításához 95 év, vagy vegyük a legkedvezőbbet: egy félszázad kellene. A mostani tervezet azonban csak a mai tényleges helyzetre készült, 50 év múlva 3 annyi tanszék kell s a tanszéki alapok is nagyobb tőkét igényelnének.

Igen tisztelt Contra ur, tessék elhinni, hogy az egyetemet nem lehet takarékpénztárilag létesíteni. Ha kell egyetem, kívülről kell annak főleg tőkét gyűjteni.

A 3. ponttal bármily hálás lenne is, nem foglalkozom. Annyit azonban én is kijelentek, hogy nem volt célom a személyeskedés s most miután a megindult segélygyűjtés és megkezdődő egyetemi akcióval a legjobb uton vagyunk, nem kívánom ez esz-közt igénybe venni, ha arra Contra ur lovagiasan fel is szabadít. En egyetemet akarok és nem civakodást. Azért béke velünk.*

Referens.

—
Levél a szerkesztőhöz.**

Nagytiszteletű lelkész ur!

Mint szerkesztőt is így szólítom s engedjen meg hogy levél alakban hívjam fel becses figyelmeket a kertünk alatt ólálkodó farkasokra.

A politikai világban óriási változásokat tapasztalunk s a socialis eszmék rohamos terjedése még fokozni fogja e változásokat.

Részemről semmi kifogásom ez ellen, — míg hazafias és vallásos is az irányzata, — azonban közvetlen tapasztalatból mondom és éppen ebből kifolyólag hívom fel becses figyelmeket arra, hogy a vezetők, (debreceni vezetők) befolyásosabb tagjai nyíltan az Istentagadás terére léptek.

Ennek egyháztársadalmi hatása is mutatkozik, amennyiben tudomásom szerint egy kőmives socialista hivatalos formában bejelentette, hogy felekezetenlküli s így eddigi vallását elhagyja.

Azt mondják: „egy fecske nem csinál tavaszt.“ Hát hiszen sok sánta példabeszédünk van, de az igaz valóság, hogy egy kő is okozhat lavinát. Ugyanazért resre kellene állni mindazon tényezőknél, kik e rombolás megakadályozására hivatottak.

Nagytiszteletűségéd harmad-negyed magával — úgy lehet — vérengzést akadályozott meg, midőn az általános sztrájk békés elintézésére sorompóba állott. Vajjon nem éppen ily, sőt és enuél is fontosabb kérdés a most felszínre került ügy?!

Itt a 12. óra, hogy mozduljon meg minden tényszerű es jöjjön a tanítótság segítségére. Hagyjunk fel már azzal az ósdi rendszerrel, mely lenyüggözi s

* Ehez a nyilatkozathoz a magam részéről is hozzájárulok. Szerk.

** E levélre tisztelettel felhívom a debreceni egyház vezetőit. Itt az ideje, hogy az egyháztársadalmi mozgalmat megindítsák és szervezzék. Midőn évekkal ez előtt a főgononok elnökléte alatt, erre egy lelkes művelt társaság vállalkozott, az egyház és a presbiterium jelszavával szegültek ellene. Azt ígérték, hogy felülről fogják a dolgot nyélbe ütni. Azóta 3 év mult el nem történt semmi a városi nőegylet sikertelen átalakítási kísérleténél, nem pedig azért, mert a vezetőknek nincs kedvök az ilyen dolgok iránt. Ha nem hatalmi kérdés, úgy azzal nem igen foglalkoznak, sőt lekicsinylik. Ezért nincsenek itt még a külvárosi lelkészségek, városi missionariusok és sok minden egyéb, a minek pedig lassanként mind meg kell lenni. Különösen, ha sürgetjük ugyanis, mint az illető cikkíró ur teszi, a kinek én és társaim a jelenkező baj leküzdésére szívesen segédkeztet nyújtunk s kit fellépéséért nyíltan üdvözlünk. Szerk.

megbénítja a tanítóságot. Az az elavult „mégis felszentelt *tanterv* menjen a pokolba. Adjanak időt a tanítóknak, hogy a felesleges tehertől szabadulva többen foglalkozzanak a néppel és így valóban nép-tanítók lehessenek.“

Ma úgy áll a dolog, hogy három felől is vizi-
tálnak u. m. egyházmegye, helyi hatóság és a ki-
rályi tanfelügyelő. Egyik — nagyon helyesen —
párbeszédés alakban keres meggyőződést az iskola
eredményéről, a másik a „betű“ embere.

Igy aztán az utóbbi miatt tanítót teljesen le-
köti az iskola. A társadalom terén megfelelőbb mű-
ködést nem fejthet ki. Ennek a gyümölcse aztán a
fentebb említett szomorú dolog.

Az itt említett vezető socialista kitűnően vé-
gezte a népiskolát. Mindig első volt. Konfirmált.
Nejével egyháziilag kötött eskü fűzi össze. Hat élő
gyermek van. S ez az ember kapacitálhatatlan
Istentagadó. Gyermekait nem imádkoztatja soha!

Az ilyen panaszok feltárása egyoldalú, — fél
munka. Utat, irányt kellene mutatnom az orvoslásra.
Mutattam már ezelőtt tíz évvel. Nem vett tudomást
róla sem „város“, sem „egyház“.

Kimerültem. Elvégre representálni is kell vala-
mennyre s az ingyen munkára rá is fizetni a mai
anyagi világban nagy szó! (A csapókereti felolvasó
estélyeket értem.)

Örömmel látom, hogy kollégiumi ifjúságunk
vallásos összejöveteleket rendez. Nagyon helyes!
Am én ismerve a köznép gondolkozását, ismeretkör-
rét, izlését, lelkiszükségletét — azt tartom, hogy az
nagyon komoly, méltóságos színű és ízű oktatás a
népnek nem kell. Azaz kelleni kellene, de nem iz-
lik neki.

Legyen az az összejövetel kicsit vallásos, ki-
csit oktató, szórakoztató, mulattató is. A komoly
részt, értem a *hivatalos* komoly részt bizzuk a „*cura*
pastoralis“-ra, mely — hiszem — még e században
(? Szerk.) tevékenyebb munkásságot fejthet ki — az
1848. XX. t.-e. életbelépte után.

Bocsánatot kérve alkalmatlankodásomért, ma-
radtam igaz tisztelettel

Debrecen, 1905. június hó.

Szentjóbó Kálmán.

Merénylet-é a missió?

A békés-bánati ref. egyházmegye ez idei tavaszi
gyűlésén csaknem az a jelenet játszódott le, mi a
skót református zsinalon lejátszódott 1796-ban. Ek-
kor történt ugyanis Skótországból az a nevezetes
eset, hogy midőn az első missiói indítvány megtéte-
lett, felállott *Dr. Hamilton* és nevétségessé tette azt
az indítványt, hogy a pogányok megtérítésére missiók
szerveztessenek s nagy pathosszal rajzolta azt a ve-
szedelmet, mellyel járna e munka a zabolázatlan né-
pek között. A gyűlés, mint tudjuk, dacára *Dr. Ers-
kine* felszólalásának, ki a moderator bibliájából ol-
vasta fel az Ur Jézus nagy missiói parancsát „men-
jetek és tanítsatok minden népeket“ mely minden
időre, minden nemzetre, egyházra kötelező, mégis
elvetette a tett indítványt a missiók szervezése és
kiküldése iránt.

A missió azonban ezen határozat dacára is
megindult, sőt maga a skót református egyház lett
egyik legbuzgóbb harcosa a missiónak, úgy, hogy

ez az egyház egész missiói egyház lett s az öt mil-
lió lélek megtérésében tevékeny részt vett s a mai
skótok mosolylyal említik az 1796. general assembly-
ben történeteket.

Ismétlem az ez évi békés-bánati ref. egyház-
megye gyűlésén csaknem egész hasonló jelenet ját-
szódott le.

A *missió* idegen hitfelekezetek és nemzetiségek
közé szervezendő gondolata, eszméje feküdt a gyű-
lés zöld asztalán.

Az eszmét, a gondolatot a nagybecskereki ref.
egyház missiói bizottsága hozta elő, ki egy *elabora-
tumot*, kérvény alakjában intézett a *konventhez*, ahhoz
a *konventhez*, ki ezzel az eszmével s gondolattal
már foglalkozott is, és azt múlt évi gyűlésében „*nagy-
fontosságúnak*“ jelezte. Intézkedés előtt azonban az
egyházmegyét s kerületet meghallgatandónak ítélte.
A nagybecskereki egyház missiói bizottsága, hogy
az egyházmegye s kerület határozatát megkönnyítse,
tervezetet is készített s terjesztett fel az egyházme-
gye utján a *konventhez*, melyben előadta, hogy
minden missióhoz három dolog szükséges:

1. Intéző bizottság, 2. ember ki azt végzi és
3. pénz.

Az intéző bizottság — mondották a nagybecs-
kerekiek lenne az ő nagyrészt intelligens diplomás
emberekből megalakított missiói bizottságuk. Alkal-
mazandó emberük lenne *Lichtenberg Vilmos* a szent-
chriskonai intézetet most végző s kápláni vizsgát itt-
hon letenni szándékozó szerbiai egyén. A pénz az
közadakozásból gyűlne össze, melyhez járulnának
egyes egyházak, városok, takarékpénztárak, közmü-
velődési egyletek, a berlini keleti missió társaság,
mely már egy összeget meg is szavazott. A londoni
dr. Guinness féle missió-társaság, mely Szalay lelkész-
nek szintén megígére hozzájárulását, s az egyetemes
konvent.

Célja volna e missiónak első sorban a hazai
szerbek és románok között terjeszteni az ev. ref.
keresztyén vallást s azután természetesen tovább, a
haza határain túl is.

A missióhoz tehát lehet mondani minden meg-
van csak az egyházmegyének ez a szava, hogy „jó“
kellett volna hozzá s a gyűlés eszes, messzelátó, s
s az egyház magasabb rendeltetését is mérlegelni
tudó előadója nt. *Futó Zoltán* hajlandó is volt ezt
ajánlatba hozni s dicséretére valló határozati javas-
lattal indítványozta is, mire felállott nt. *Papp Imre*
hódmezővásárhelyi lelkész, ki *dr. Hamilton* szerepét
magára vette és most 109 esztendő múlva magyar
alakban megjelenítette. Pap Imre lelkész ur ugyanis
mondott egy meglehetősen fulmináns beszédet a missió
ellen, melyben többek között e missiót *merényletnek*
nevezte a szervezett görögkeleti egyházak és lelké-
szek ellen. S a gyűlés e beszéd hatása alatt nem
fogadta el a szép előadói javaslatot, s így az egy-
házmegye javaslata nélkül kerül ez ügy legközelebb
a kerület s az-án a konvent elé.

De hát valóban merénylet-é ez a missió? Hisz
ha igen, akkor minden missió merénylet. Akkor az
a 16 állam, mely 60.000 missionárust foglalkoztat
mind merénylő. Akkor Luther, Kálvin is merénylők
voltak, sőt magok az apostolok, s az Ur Jézus Krisz-
tus is. Sőt merénylet minden politikai agitáció. Mert
hisz ezeknek mind céljok volt s ma is céljok az
elme felvilágosítása által nemesebb, jobb, felfogásra
vinni az egyeseket. Azért hát nem merénylet a

missió. A legszigorúbb erkölestani írók sem tartják annak. A keresztyén egyházak a missiót mindig Krisztus Urunknak való engedelmességnek, az egyház lelkének, az egyház magasabb rendeltetésének tartották s tartják ma is. És nincs ok hogy mi magyarok ez általános felfogástól eltérjünk.

Egy jelenvolt.

„Adakozzunk Kiss Mózes társunk részére.“

Ezzel a felhívással végzi be Szigethy Gyula gebei lelkész társunk „Egy nagyon szomorú ügy“ című becses cikkét. Mikor megírtam én ez ügyben tájékoztató cikkem a *M. Sz.*-ban, én sem akartam mást. Azt hittem és most is azt hiszem, ez szabados megengedett dolog. Hisz ha a jó Isten valami természetesi csapást mér valamelyik embertársunkra, jó szívű emberek össze állanak és gyűjtenek. És a jó Isten ezt örömmel veszi. Hiszem azok az egyházmegyei és konventi bírák, kik e rettenetes csapást mérték Kiss Mózes lelkész társunkra szintén jó neven veszik ha az ő csapásuk enyhítésére kinyújtjuk kezünk.

Mert Kiss Mózes társunk valóban nagy nyomorban van. Helyzetét ő maga egy 1905. június 5-iki levélben *Törtelből* Pest megye így írja le: „Nem vagyok képes már bővebben vázolni kétségbeesítő helyzetünket, mert közeli ismerőseimnek ezt annyit leírtam, hogy már egészen befásultam, csak annyit mondhatok, hogy nyomorultabb helyzetben vagyok az utszéli koldusnál, mert az legalább kinyújthatja kezét egy fillérért, de én azt se tehetem. Fél év óta 400 korona kölesön pénzből élek hatodmagammal és még hozzá szeretett családom tőlem több mint 100 kilométer távol volt kénytelen lakni. Csak április hóban hozhattam őket ide a nyomorúságba. E most következő fél évben pedig 400 korona sem lesz elég mert pár hét múlva magamon kívül még hatónk számára kell az eddel elöteremtennem és még ekkor egy darab ruhácska beszerzéséről sem lehet szó. Mert itteni csekély fizetésemből ugyszólván semmit se fordíthatok fenntartásunkra, az kell nem is törlesztésre csak terheim kamatjára, hogy csekély butorainkat és fejünk alól a párnát el ne árverezzék, mert ez szegény feleségem halála lesz. És még eddig semmi forrás, a honnan a kölesönt beszerezhetném, melynek átkos sulyát már nagyon is érzem sőt érzem, hogy *lassu léptekkel az éhhalál felé közeledünk*, mert április óta se tejért, se husért, se fűszer félékért egy fillért se fizettem, és segítség nélkül Isten tudja mikor fizethetek, úgy hogy alig bírom magam visszatartani hogy oda ne kiáltssam nekik; „ne adjatok hiszen elvész pénzetek!“ S lehet nem is soká adnak már s mi lesz akkor velünk? Hiszen képzelheti kedves collega ur ebbe a roppant inség és drága időben, s a midőn éppen semmim nincs és mindent pénzen kell venni a legutolsó hagymáig, mibe jön egy család megélése. Nem folytatom tovább. De mégis bízom Istenben hogy megszabadít ezen inségből és nem engedi hogy egy egész család a legnyomorultabb módon elpuszuljon. Most is meg mutatta hatalmát, hogy a hol legnagyobb a szükség, ott van legközelebb az ő segítsége. Mert hogy haza jöhessenek a szegedi állomáson *Szabolcska* collega urat meg pillantván. tőle kértem kölesön 5 koronát, mert tudtam, hogy mihelyt haza érek, azonnal kikell fizetnem pár koronát. De miből! S ime a mint haza értem olvas-

tam részvét teljes felhívását és már másnap 7 korona érkezett Gerth Lajos urtól, a pécsi ref. élő keresztyén szövetség titkárától kivüle még a következők segélyeztek Lajos János bögözi lelkész 2 korona, Mészáros István Adorján (Baranya m.) 5 korona, Ref. lelkész Szilice 2 korona, Okályi Viktor ág. ev. lelkész Liptóvágysec 2 kor. Nagy Benő ref. lelkész Somogy 2 kor. Tóth Gábor ref. lelkész Turterebes (Ugoosa m.) 4 korona összesen 24 korona. Ez bizony nagy segítség volt számomra.

Csak ennyit céloztam elérni felhívással Ki Kiss Mózes ügye iránt érdeklődik, tőle *Törtelből* meg kaphatja pöre történetét. Melynek lényege az, hogy hogy őt megválaszták *Csorvásra* egy oly állomásra mit a tiszántuli püspök úr a lapokban „*lelkési állomásnak*“ jelzett. A békésbányai esperes azonban az ő concessióját úgy állítja ki mint „*lelkész tanítónak*“. Ebből a végzetes összekülönbözésből kezdődik Kiss Mózes atyánkfia baja, mit tetézett a csorvási egyház zavaros pénzügyi helyzete, mit Kiss Mózes erővel tisztázni akart, hogy hol, kinek a kezén kallódott el takarékmagtar stb.? Ezért lett aztán nagy felindulás ellene. Gyülekezete vagy legalább a vezetők nagy része hibásnak érezte magát az egyházi vagyoni elkallódásában. A legnagyobb csapást azonban úgy tetszik nekem mégis Szegedi Károly egyházmegyei ügyész mérte reá, mert igaz, hogy a békésbányai ref. egyházmegye hivatalvesztésre ítélte Kiss Mózeset, hogy nem vezetett napi iskolát, de a kerület felmenté és csak dorgálásra vagy intésre ítélte. Ez ítéletet azonban Szegedi Károly egyházmegyei ügyész megfellebbezte a conventhez, mely fellebezésről Kiss Mózesnek csak akkor lett tudomása, mikor a convent elmozdító ítélete vele közöltetett. S így ő fellebezési beadványban felhozottak ellen Kiss Mózes nem is védekezhetett. Tehát lehet mondani, ő felszeg törvénykezési eljárásunk s világi uraink hivatali kötelességeik tulbuzgósága áldozata lett az én szerény véleményem szerint. S már ezért is megérdemli segédelmünk gyámolításunk, adakozásunk.

Minden adomány Kiss Mózes lelkész Törtel Pest megye küldendő.

Szalay József.
lelkész.

KÜLFÖLD.

A Reformációi Múzeum Társulata Genfben.

A protestantizmus kebelén lévő theologiai meg egyházi teoriákat s vallásos irányzatokat mint valami kaleidoskop mutatja a mai Genf. Kozmopolitizmusa hálás talaj minden divergencia számára. Szellemi életében a belső és külső alakulások, melyeknek a sorozata közel száz éve nyílt meg, még mindig folyamatban vannak.

A bibliai kérdéseken kívül, melyek még a katolikus papságot is két részre robbantották, főleg az állammal való viszonyhoz fűződő elméletek sokfélesége és a socialis kérdések rajai azok, a melyeken ma a lelkészek és világi hívek nagy száma töpreng s a melyek többé kevésbé minden ponton megosztják a testvéreket.

A rendkívül változatos mozgalmak között egyik legrokonszenvesebb annak a társulatnak az iránya,

mely az elválasztó kérdéseket mellőzve, tekintetét a nagy múltú veti vissza, a mire a múlt század nagy theologiai izgalmai között aránylag kevés figyelmet fordítottak.

A *Reformációi Múzeum Társulata* egészen új keletű intézmény, noha magvát voltaképpen már akkor elvetették, mikor a Kálvinra vonatkozó kéznél lévő emlékeket elhelyezték a Salle de la Reformation egyik helyiségében.* De az épület gyakorlati célja mindinkább háttérbe szorította a történelmi gyűjteményt s az épületet gondozó bizottságnak korlátozott anyagi forrásai nem is engedték meg a kellő gondozást, fejlesztést és gyarapítást.

Hosszú tanakodás után indult meg a mozgalom a múlt évtized közepén, hogy csomót alkossanak e nagy jelentőségű ponton jó akaratból és eleven erőkből. A kezdeményezés sikerrel járt s 1897. tavaszán megalakult dr. *Choisy* Jenő lelkész elnöklete alatt az új társaság theologusokból és világiakból, a mely azóta folyton növekvő lelkesedéssel, áldozatkészséggel és szép eredménnyel működik.

Gyűjti a reformátorok műveit, azoknak különböző kiadásait, a reformációval foglalkozó modern műveket, érmekeket, képeket, kéziratokat, másolatokat stb. Szóval a reformációt illetőleg tájékoztató központot törekszik alkotni.

Első sorban természetesen a genfi reformátorok emlékeit írta zászlajára s e fő céljának megfelelően rendezti időnként nyilvános értekezleteit is.

Jelenleg különösen két fő mozgalom foglalkoztatja a lelkes csapatot. Az egyik *Beza* halála (1605. okt. 13.) háromszázados évfordulójának másik az 1909-iki *Kálvin-esztendőnek* méltó módon leendő megünneplése.

Béza teljes életrajzát még eddig senki sem írta meg. Szónoki, szentírásmagyarázati, történelmi, irodalmi stb. műveinek bibliográfiája, valamint európai hatásának ösmertetése és méltatása még csak most találta meg íróját. A háromszázados évfordulóra a társulat megbízásából *Stroehlin* tanár dolgozik ilyen irányban De *Stroehlin* könyve sem lesz teljes, mivel hogy Béza levelezéseinek pontos számba vétele még mindig a jövő feladata. Az ezen irányu kutatások befejezését és a levelezések kiadását 1909-re számítja a társulat. Akkorra talán Mélius és Szegedi Kiss István levelei is napfényre kerülnek, a melyeknek ma a genfi levéltárban — úgy látszik — nyoma sincs.

Egyébiránt a folyó évi novemberben, a reformáció emlék-napján tartandó Béza ünnepély főpontja: Kálvin születése négyszázados évfordulati ünnepélyének előkészítése lesz.

A nagy reformátornak 1909-re *Doumergue* Emil montaubani theol. tanár állítja az egyik emléket, a mely ere perennius leendő. Kilenc esztendővel ezelőtt kezdette meg öt kötetre tervezett monumentális művének írását: *Jean Calvin, les hommes et les choses de son temps* (G. Bridel et Cie, Lausanne, egy kötet ára 30 frank, a teljes műé 120 frank) s ha Isten megsegíti négy év múlva be is végzi. A mű 3-ik kötete pár hónap múlva hagyja el a sajtót.

* A *Salle de la Réformation*, Kálvin és a genfi reformáció XIX. századbeli emléke, 1867-ben épült, Genf legnagyobb terme, több mint 3000 ember fér el benne. Óriási méretei mellett felülnök nemes egyszerűsége és kitünő akusztikája. A vallásos értekezleteknek szolgáló eme nagyterem kívül ugyanezen épületben vannak a nagy idők emlékei, múzeum-könyvtár alakjában.

A másik emléket a Reformációi Múzeum Társulata szándékszik emelni az *Institut calvinien* föllállításával. Erről lesz szó a Béza ünnepélyen.

A tervezet szerint nemzetközi tudós társaság lesz ez az intézet. Feladata és célja a reformációnak és következményeinek tanulmányozása, a reformáció nyomdokain való ápolása. A Calvinium székhelye és anyagi központja Genfben lesz a Kálvin-könyvtár, a melynek magvával tekiethető a mostani Múzeum.

A további részletekről beszélni még most idő előtti volna.

A francia, holland, angol, skót és amerikai reformátorok melegen érdeklődnek az ügy iránt. Szép dolog volna, ha a magyarországi illetékes körök is érintkezésbe kerülnének a Múzeumi Társulattal. Elvégre is ama terv, az egész világ kálvinista protestánsainak közreműködésével, erkölcsi és anyagi támogatásával kell hogy megvalósuljon.

Igy lesz ez a világ előtt a legfényesebb és legméltóbb bizonyágtétel a kálvinizmus igazairól!

Bizonyára nem is fogunk onnan mi sem hiányozni!

Genf.

Kónya Gábor.

Német egyházi szemle.

Fischer berlini lelkész esete még mindig izgalomban tartja az egyházi köröket s bizonyos időre lesz szükség, míg a közvélemény ezen eset felett napi rendre tér. A berlini consistorium átirata Fischerhez a szóban forgó ügyre vonatkozólag így hangzik: „Alig titkolhatja Ön el, hogy fejtegetései a kérdéses értekezésben a hitvalláshoz hű egyháztagok vallásos érzelmét a legmélyebben sértik s általános megbotránkozást idéznek elő. A mennyiben ezen fejtegetésekből nem csak a meggondoltság hanem a keresztyén theologiai képzettség és érett megfontolás fogyatékos volta tűnik ki, joggal feltehetjük hogy ön még a fejlődés illetőleg az átmenet állapotában van, a melyből Isten segítségével sikerülni fog Önnek kijutni s a keresztyén vallás valódi lényegét helyesen felfogni. Ha pedig ellenkezőleg a jelenlegi állásponton megmarad, elvárjuk hogy a következményt magára nézve le vonja s hivatalát abban az egyházban, amelynek hitét és hitvallását nem csak nem osztja, hanem meg is támadja önként leteszi. Tudtára adjuk Önnek, hogy nem türjük ha Ön hivatalos működésében hasonló a keresztyénség általános hitének ellentmondó állításokat tesz s egyuttal kötelességévé tesszük, hogy kerülje mindazt, a mi alkalmatos volna az egyházközség hitének megsértésére.“

Míg a positiv irány hívei a leghevesebben támadják Fischert, addig a modern irány hívei ezen év január 18-án tiltakozó gyűlést tartottak Berlinben ebben az ügyben. Az előadó *Pfleiderer* a híres berlini tanár a többek között a következőket mondta: „A legutóbbi időben azt reméltük, hogy az idő komolysága a protestantizmust fenyegető veszedelem a kisebb különbségek mellőzésével egyesíteni fogja köreinket. Hogy ez a remény téves volt, bizonyítja a Fischer lelkész ellen emelt vád, a mely nem jött egészen váratlanul. Nekem Fischer értekezés, a mely a panaszt előidézte, nagyon tetszett, mert abban hitbeli meggyőződést találtam, párosulva alapos tu-

dományos képzettséggel. Érdemül tulajdonítható, hogy Fischer nem csupán korunk gyakorlati munkájára gondol, hanem megvilágítja a vallás igaz voltát. E mellett a legnagyobb bátorsággal hangsúlyozza, hogy a vallási hagyományokból sokat kell félre tennünk, ha a lényegét megakarjuk menteni. Ilyen emberekre szükség van az evangélikus egyházban (Eljen.) Eppen ezért csudálkozom a consistoriumnak Fischerhez intézett átiratán, (Szónok felolvassa az átiratot.) Hogy itt egy csak nem hatvan éves tudományos képzettségű embernek a felettes hatósága „éretlenség“-et vet a szemére igazán különös. A hatóságnak védelmébe kellett volna venni ezt az embert az egyes egyháztagok rossz akaratával szemben s az értelmetlenséget észre téríteni. (Élénk helyeslés) De a Fischer esetét ürügyül használták arra, hogy a modern theologiai tudományt megtámadják. Hogy azonban ez a támadás sikeres lesz-e, nagyon kérdéses. A theologiai tanárok között friss szellő lengedez s szájokat nem csukják be egyhamar. A földolog az hogy a régi szellemet, a régi igazságot ujformában adjuk elő. A hallgatás ideje reánk nézve professorokra nézve elmúlt, a beszéd ideje elérkezett. (Tartós éljenzés). Különböztet le kellene rombolnunk Schleiermachernek Berlinben felállított szobrát, mert ama férfiú éppen azoknak a vallási nézeteknek hódolt, mint most Fischer.

Mindent össze véve, világosan látható, hogy a Fischer ügy nem egyéb mint az orthodox és a modern theologusok között folyó harc egyik frázisa.

* * *

A berlini új dom fölvatása a császári pár egybekelésének évfordulati napján február 27-én ment végbe nagy ünnepélyességek között. Bár a fölvatás első sorban a porosz országos egyház és Németország evangélikus keresztyénységének az ünnepe volt mégis a külföldi evangélikus egyházak részvétele általános jelleget adott annak. Délelőtt 11 órakor kezdődött az ünnepély a midőn a dom előtt, melynek főkapuja felett ez a két bibliai mondás olvasható: „Ime veletek vagyok minden napon a világ végéig.“ „A mi hitünk az a diadalom, a mely meggyőzte a világot,“ — átadta Wedel miniszter mint az építettő bizottság elnöke a kulcsot a császárnak, a porosz egyház „summus episcopus“-ának. A császár a kulcsot Dryander udvari főlelkésznek adta át, a ki ezután a dom főajtáját kinyitotta. Erre az udvar, a német fejedelmek, idegen országok képviselői és követei s az egyház községei tagjai bevonultak a templomba. A követek között ott volt Szógyény-Marich Ausztria-Magyarország követe is. A bevonulás alatt az ugynevezett „Posaunenchor.“ Hőndel „Messiás“-ából adta elő az „Alleluja“ részletet. A domban körülbelül 2000 ember volt. Fájdalom hazánk prot. egyháza szemben a többi külföldi prot. egyházakkal bizonyos ügyetlenség folytán nem volt képviselve. A felavatási beszédet Dryander tartotta Haggeus 2, 5. alapján. Az erre következő fölvatási ima alatt az udvari lelkészség és a superintendensek letérdepeltek. Majd fölhangzott első ízben az orgona hatalmas hangja s Luther „Erős vár a mi Istenünk“ éneke után megkezdődött a első istentisztelet. Kritzinger udvari lelkész 1. Mózes 21, 16. alapján tartott egyházi beszédet. Ének, majd harangzugás zárta be az ünnepélyt.

Ugy a felavatás előtt mint után igen különböző

vélemény jutott kifejezésre az egyes lapokban a dom felől. A „Kölnische Volkszeitung“ ezeket írja: „Valamint a Vilmos császár fogadalmi templom, úgy az új dom is nem protestáns, hanem katolikus templom benyomását teszi. Magas, hatalmas kupolájával, szobraival, oszlopaival, gazdag diszitéseivel inkább emlékeztet ez a diszes épület a renaissance olasz templomaira, valamint a római Péter templomra. Senki sem jöhet magától arra a gondolatra hogy előtte egy prot. templom áll. A katolikus színezetet még jobban kifejezésre juttatja az egész benső berendezés, a térnek hajóra és karzatra való beosztása.“ A „Hamburger Fremdenblatt“ ezeket mondja: „A protestáns lelkiismeret sehogy sem tudja felfogni, hogy a felavatás alkalmával mi szükség volt annyi pompára s zenére; miért jelentek meg az énekkar tagjai kar-mazsin piros öltözetben s térdepeltek le a lelkészek a felavató ima alatt. Csak még az hiányzott hogy a mennyezet felé tömjén füstölögjön, akkor a különbség a protestáns és katolikus istentisztelet között teljesen elenyészett volna. Az egészben nélkülözünk Luther szellemének egyszerűségét s bizonyára külföld prot. lelkészei, a kik az ünnepélyre megvoltak hiva vegyes érzelmekkel hagyták el a protestáns präsuntiv főhelyét.“ Naumann lelkész a „Hilfe“ című lapjában így ír a berlini domról: „... Az első látogatás alkalmával az az érzés fogja el az embert: Ilyen lehetett Herodes temploma! Jó anyag, sok márvány és arany általában finom munka. A jó Istennek egy szép kastélyt építettek. Ez nem német imaház hanem római. Ez nem protestáns templom, hanem, katolikus. Ha valamikor a mit nem hiszünk a Hóhenzollerek a katolikus vallásra térnének át, ezen az udvari templomon keveset kellene változtatni. Mi keresni valónk van nekünk tulajdonképpen e diszes épületben? Itt kell hirdetni az evangéliumot! Kritzinger ünnepi beszédében így szólott: „Ez az a kut, a mely a fejedelmeknek ásatott.“ Igen, úgy van fejedelmi templom ez oly hely, a hol Istent uniformisban tisztelik. A protestantizmus azonban nem állami keresztyénység, hanem személyes vallás.“

(Folyt. köv.)

Veress István.

GYÁSZ-ROVAT.

NAGY ISTVÁN.

Az év elején e lap nt. szerkesztője az üzenetek során azt kérdezte tőlem: „hát Nagy Istvánna mi történt?“* Hosszu fél esztendőn át adós maradtam a felelettel. Adós, nem azért mintha így szóltam

* Nagy István a mi kollégiumunknak is növendéke volt. Külföldön a legjobb vallásos körökben forgott, haza jöve alkalmazás nélkül maradván a kollégiumi nagykönyvtár második tisztii állásáért folyamodott, de ezt, Kolozsváron megfelelőbb helyet remélve nem foglalta el. Szép jövődjének küszöbén érte őt utól a halál, melyet mi is gyászolunk. Emlékének baráti szeretet adódik. Nyugodjék csendesen az Urban, kinek szolgálatára készült.

Szerkesztő.

volna a kérdésre magamban: „avagy őrizője vagyok e én az én atyámfia-nak“, hanem azért, mert én sem tudtam róla újabb semmit. És mikor kibeszélhetetlen öröm tölti el lelkemet látva, hogy a debreceni almamater őrállói gondoskodnak; akkor is gondot viselnek gyermekeikre, mikor azok onnan idegenbe kerülnek; eme meghálálhatlan figyelem azt sugja nekem, hogy siessek hát most, — a mikor hallottam valamit — számon adni a miben megkérdeztek. Pedig nagy lelki erőmbe kerül leírni e sorokat, mert mint fájó szívű testvér a bánat terhelte percekben, alig csak hogy ennyit tudok kimondani: Nagy István, az én atyámfia meghalt.

Bár e hirt ne kellett volna postára tenni. De hát úgy volt elvégezve, hogy Nagy Istvánnak osztályrésze csak a nyugtalan kutató elme buvárkodása legyen, hogy tanulmányai végeztével első megálló helyére ne örvendező baráti kézszorításunk, hanem a leverő hir hatása alatt nyíl verte szívünk bús sohajtságait küldjük el.

Más a küzdelmek végén az emberi elismerés babérkoszoruját, világi jutalmának kies paradicsomát látja ifjuságának álomvilágában, neki a paradicsomi élet nagy színes játékból szomorú szerep osztatott: véres verejtéket izzadni a fáradságot nem ismerő munkában tanulva, a szülőket és testvéreket anyagilag gyámolítani s a tudományoknak végtelen magasságába jutott lelkét a kétség viharának elkapásától őrizgetni, ábrándos lelkének folyton csalódnai, fáradt testével aként ébredni, hogy ne tudja a helyet hol majd nyugodni tér, még egy nyomorúságok által edzett székeleynek, egy külföldi egyetemeket nagy sikerrel végzett ref. theologusnak is nagy feladat. És egy ilyen életnek multán ha nem volna hitünk rendíthetetlen, mint könnyű pelyvát ragadná el lelkünket a kétségbeesés viharzó szele.

Nagy Istvánnak állása nem volt, bár az erdélyi püspök dr. Bartók felajánlotta neki a kolozsvári helyettes papságot, de nyugtalanul még mindig a tudományok csarnokaiba vágya lelke és a szolgálatot már megtagadni készülő test nem engedhették őt megállapodásra. Tanuja voltam lelki küzdelmeinek. Láttam miként csillant fel olykor bágyadt szemében a tűz és minden vágya egy kis falusi gyülekezet lelkipásztorsága vala, majd mélabúsan Angliát s az ottani más körülményeket emlegette. Valósággal küzdelmesek lettek napjai, mikor anyagi támogatás nélkül beiratkoott az egyetemre is hogy a philosophiát s annak bámulatos tudásu professorát hallgathassa.

E mellett hatalmas theologiai dolgozatokon fáradozott, hogy visszafizethesse gazdagon gyümölcsöző lelke, mit a nagyenyedi, kolozsvári, pataki és debreceni iskoláktól nyert. Munkájának nem látta gyümölcsét. Almaiban egy jobb világot ölelt, mit e földi életben méltán várhatott és ime az álomnak, a küzdelemnek végén elismerés jutalma a koporsó, babérkoszorú helyett a tavasznak hervatag virágai várak reá.

Oh Uram a te útaid végére mehetetlenek. Megnyugszunk Atyánk és nem perlünk ellened.

Nagy István! pályatársaid, ismerőseid sohaja kísér: lelkednek üdv, poraidra béke.

M. Szabó Miklós

erzsébetvárosi ref. pap, középisk. tanárjelölt.

KÜLÖNFÉLÉK.

— *As előfizetési díjak és hátralékok beküldésére tisztelettel kérjük lapunk járatóit.*

— **Felvétel a nagyváradai ev. ref. tanítónőképzőbe.** Értesítettnek a tisztelt szülék és érdekeltek hogy a nagyváradai ev. ref. tanítónőképző intézet *első osztálya* folyó évi szeptember hó 1-én megnyílik. Az intézet internátussal van kapcsolatban. A tanintézetbe olyan ép testü leányok vétetnek fel, akik 14-ik életévüket már betöltötték, de 18 évesnél nem idősebbek és annyi előképzettséget igazolnak, amennyit a felső leány népiskolának, polgári leányiskolának s a felsőbb leányiskola és leánygymnásium alsó négy osztályának sikeres elvégzése nyújt. A pályázati kérvényekhez a következő okmányok csatolandók: 1. születési bizonyítvány; 2. iskolai bizonyítvány; 3. orvosi bizonyítvány a folyamodónak a tanítói pályára alkalmas voltáról; 4. himlő oltási bizonyítvány. A tanításdíj évi 60 korona, dologiakra és bizonyítványért járó díj 10 korona, nyugdíj illeték: 7 korona. A tanításdíj első fele a dologiakra és bizonyítványért járó díj a nyugdíj illeték, összesen 47 korona a beiratáskor, a tanításdíj második fele: 30 korona, febr. 1-én fizetendő. Az internatusba első sorban tanítónőképző intézeti növendékek vétetnek fel; ha ilyenekkel a létszám ki nem telik, felvétetnek róm. kath. óvónőképző intézeti és polgári iskolai növendékek is. Az internatusi ellátási díj: a tiszántuli ev. ref. egyházkerület területén alkalmazott ref. lelkészek és tanítók gyermekeinek vagy árváinak: 300 korona; más társadalmi állásu vagy nem a fenti egyházkerület területén lakó ev. ref. vagy vegyes házasságban élő szülék gyermekeinek még ha nem reformátusok is: 400 korona. Egyéb vallásu növendékeknek: 500 korona. E díjon kívül minden növendék orvosi és buctorhasználati díj címen 15 koronát fizet. A zene, táncitanítás és a mosatás külön díjaztatik. A díjak évnegyedenként előre fizetendők. Ugy az intézetbe, mint az internatusba való felvétel iránt a kérvények az igazgató bizottsághoz intézendők s annak elnökéhez: Nt. Sulyok István esperes urhoz f. évi augusztus 1-ig Nagyváradra küldendők. Az igazgató bizottság.

— **Babonaság és keresztyén vallás.** Ujabbban a kath. egyház keblében is mind többen emelik fel szavokat az egyházba becsúszott vagy bennmaradt pogánykori szokások és alantjáró nézetek ellen. Közöltük erre nézve a képek tisztelete elleni kath. püspöki körlevelet. E mozgalmakkal szemben a vakbuzgóság és rövidlátás a legmerevebb visszaütés magatartást követi és a régi hibákat és babonákat nemcsak megtartja, hanem újabbakkal tetézi. Ilyen az u. n. *átkozás alatti kényszerimádkozás intézménye*, melyet a helybeli róm. kath. egyház részéről is meghonosítottak. Ez a módszer egy levelezőlapon írott imádságnak valamely nem katolikus címére való elküldésében és annak 9 napon keresztül leendő elimádkozására és kilenc helyen való továbbadására vonatkozó kényszerítésében áll. Az imád-

ságos levelezőlap különben így hangzik: „Debrecen postabélyeg T. c. *Annyok Károly henies mester urnak Helyben, Kút-utca szeglet.* Ima. Óh! Uram Jézus Krisztusom Te hozzád kiáltunk óh! szent Isten irgalmazz nekünk és az egész emberiségnek, tisztíts meg minket minden vétkeinktől, óh! örök Isten, kérünk Téged halgass meg minket és bocsásd meg a mi vétkeinket most és mindörökké dicsértessék az Ur Jézus Krisztus és a szent szülő Mária. Ámen. Ezen imát mindennap egyszer el kell imádkozni és kilenc napon keresztül kilenc helyre elküldeni. Ha azt megteszi és elküldi, minden szerencse érheti, Ha pedig nem, minden szerencsétlenség. Ámen.“ Semmi kifogásunk az ellen, ha ezt az imát kath. testvéreink imádkozzák. Azt azonban nem szabad helyeselni, hogy az imádságot másoktól kikényszerítsék, a szívek Istenhez való sokszor hangtalan vágyakozását gépiessé tegyék és a Krisztus vallását a pogány imádkozó gépek módra szerint berendezzék. Ez a kényszer imádkozási rendszer nem keresztyéni s nem is viszen jóra. A túlbuzgóság sugalta, s a keresztyénségnek s magának a kath. egyház vezetőinek kell ellenébe állnia. De nekünk is tiltakozni kell ellene. Elsőben a keresztyénség közös érdekéből, de szárt is, mert a mi hiveinket is zaklatják vele. Hogy hiában azt felesleges mondani. Mi is megütődünk azon, hogy valaki ismeretlen a Szent Szülő Máriára imádkoztat s az is rosszul esik, hogy átok alatt parancsolnak reánk. De azért csak megmaradunk azoknak, a kik vagyunk, első sorban keresztyéneknek, azután pedig evangéliom szerint reformált magyar vallásuaknak.

— **Harangavtás.** Kismarjában nagy érdeklődés és szép ünnepélyvel állították fel 1905. jun. 21-ikén az 1022 kg. súlyu 3 ik harangot, melyet Ozv. Szász Jánosné Halász Zsuzsanna asszony ajándékozott az egyháznak és a melyet Thury Ferencz budapesti ismert hirű cég 4000 koronáért elismerésre méltó díszszel készített. A nemes szívü adakozónak ez már 3-ik jelentékenyebb adománya, a mennyiben a községi kisedővoda alapját is ők vetették meg elhunyt férjével, azon kívül a ref. egyháznak is adományoztak 10 köblös földet. Oh bizony ők megértették az írásnak ama szavait: „*ugy fényljék a ti világszűzök hogy látván mások a ti jó cselekedeteiteket dicsőítsék a mennyei Atyát.*“ Oh bizony, a mi kegyes özvegyünk most egy igen szép emléket állított magának, a mely beláthatlan időknön keresztül hirdetni fogja nemes szívének áldozatkészségét, hirdetni fogja még akkor is, a mikor az a nemes szív a természet rendje szerint kihül, a mikor ő már a sir hideg hantja alatt aluszsa az igazak álmát. Azt mondja az írás, hogy „*szép az ezüst rostély magában is, de annál szebb ha rajta arany alma tündöklék.*“ szép a vallásosság, az Isteni félelem, a hitbuzgóság magában is, de még sokkal szebb, hogy ha az ilyen tettekben nyilatkozik. Övé azért részünkről a hála, a köszönet; Istené

a dicsőség. Kismarja, 1905. jun. 21. Szives üdvözléssel *Leel-Össy István* ref. lelkesz.

— **Baptisták a külvárosban.** A baptisták, a kiknek mányi-berek utcai anyaegyházuk a múlt évek folyamán csaknem egészen feloszlott, ujabban ismét figyelemre méltó tevékenységet fejtenek ki Debrecenben. Különösen a templomoktól messze eső városrészekben és a gomba módra szaporodó új telepeken mozgolódnak. A múlt vasárnapon a Gerébi Pál-féle vagongyár melletti telepen kezdték meg a rendes egyházi szolgálatot, melyre a mi hiveink közül is sokan meghivattak és a melyen sokan megjelentek. Az új kezdeményezés célja, a hívők toborzása ez idő szerint nem sikerült. A mi hiveinknek, a mi az evangéliomi ref. egyház alapelveit illeti, nem lehet szükségök más vallásra annál, mint a melyben születtek, felnevelkedtek, házasságot kötöttek s melyben elhunyt kedveseik is alsznak. Egészen más kérdés azonban az, hogy helyes-e hogy a helybeli ref. egyház vallási szükségleteik kielégítésére nézve annyira magokra hagyja a maga hiveit és makacsul vonakodik valamit tenni a külvárosi gyülekezetek szervezésére és felépítésére nézve. Elég e tekintetben a homokkert ügyére rá mutatni. Azt a nyilatkozatát is ismétlik a vezető nt. lelkész elnök urnak, hogy ő nem tekint rossz szemmel a baptistákra se. Nagyon helyesen, mi se, de akkor tanuljunk is tőlök. Nem annyira más egyház hiveit háborgatni első sorban és prozelitákat fogdosni, de legalább a saját tulajdon hiveinket megvédeni és a külsőségeken a kis falusi templomokat felépíteni. Ime ezt sürgetjük most is. Van kikért, van miből építeni a Krisztus anya-szentegyházát. Építsék hát a vezetők.

— **Kongrua-nyugta bélyeggel való felszerelése.** A nagymélt. vall. és közokt. ügyi miniszterium 37604—1905. sz. a kelt leiratában a kongrua-nyugta bélyeg ügyében a következőket látta szükségesnek megjegyezni: „A kongrua-számadások megvizsgálására hivatott közegeimnek köteletségéhez tartozván a bélyegilleték kellő lerovását is ellenőrizni, a hiányos vagy szabályellenes lerovás esetén kiállítandó leletek szerkesztése, azok kezelése és továbbítása a dolog természetéből folyólag tetemes munka többletet okoz, a mely a fennálló szabályok ismerete és pontos megtartása esetén könnyen mellőzhető, minek következtében az érdekelt lelkészek a birságolás kellemetlenségeitől is megkíméltetnek. A bélyegilletéknek nyugtabélyegek használata által lerovására nézve szemelött tartandók: a bélyegilleték a megfelelő bélyegjegy szabályszerű használata által rovatik le, mely tekintetben az alapelv az, hogy a bélyegköteles iromány a szabályszerű bélyeggel előre ellátott papíron állíttassék ki s a bélyegilleték lerovása végett a megszábotott értékű bélyegjegy a nyugta ivének első lapján oly módon ragasztassék fel, hogy az irat szövegének legalább egy sora, nem pedig az irat címe (vagy annak kelte) a bélyegjegy alsó szines

részen keresztül irassék; az okiratra a kiállítás után utólag felragasztott bélyegjegy nem létezőnek tekintetik. A bélyegjegy nem létezőnek tekintendő és az írással mint bélyegtelennel kell elbánni: a) ha a bélyegjegy alakjára nézve csonka; b) ha alkatrészei egymástól elválasztattak és ismét összeillesztettek; c) ha a bélyegjegy az iratra nem szabályszerűleg ragasztatott fel; d) ha a bélyegjegy nem szabályszerűen iratott keresztül; e) ha már egy ízben használt vagy forgalmon kívül helyezett bélyegjegy található az okiraton, vagy ha a bélyegjegy valamely arra nem hivatott közeg vagy hivatal bélyegzőjével felülbélyegeztetett." Ajánljuk ezt az utasítást az érdekelteknek. lelkész urak szives figyelmébe.

— **Ajánló mondat.** Nagy Sándor nevű „kalligraf” a saját módszere szerint iskolai és magánhasználatra „Szépirás-mintákat” készített. Ennek a 10 ik oldalán a következő szövegű kalligráfia diszeleg: „Istenem, mily sokat jelentős egy kézzsoritás, egy lelkes pillantás, egy ölelkezés s az ezt követő sóhaj! Mily hideg mindezt az első szó, melyet kimondtunk!” Ezt a jeles szövegű szépirás-mintát engedélyezte a vallás és közoktatásügyi miniszterium 1886. febr. 12-én 4623. sz. közrendeletében, az összes középiskolákra és népoktatási intézetekre pedig 1890. jun. 25-én 279. sz. a. terjesztette ki az engedélyt. Legalább a „szépirás-minta” címlapja ezt hirdeti. Gratulálunk ugy a vallás és közoktatási miniszterium gondos körültekintésének, mint a szöveg egybeszerkesztő kalligraf urnak. Egy újabb kiadás alkalmával jó lesz kiegészíteni a Kock Pál ur regényeinek megfelelő szépségű mondataival. Szintén lehet szemelvényeket válogatni a Casanova ur emlékirataiból. Akkor aztán még több sikerrel fogja használni egyik tanintézet, melynek az asztalán a kiváló mintákat alkalmunk volt véletlenül megpillantani.

— **Eladó könyvek.** Vadas Gyula ev. ref. lelkész tanító (Magyarcsanak) eladja a következő műveket: „Prot. Egyházi és Iskolai Lap” 35, 36, 37, 38, 40, 41. és 42. évfolyamok. Évfolyamonként 8 8 kor. „Magyar Paedagogia” I—XIII. évfolyamonként 4—4 kor. „Századunk” (1838-ban indult meg Pozsonyban.) I—IV. évfolyam. 6—6 k. Horváth István „Tudományos Gyűjtemény” különböző időkből egy egy 1 k. „K. Tóth K. és Papp K. „Kalászkok az életnek kenyeréhez” 5 füzet egy kötetben 6 k. „Győry Vilmos egyháztörténelem.” III. k. füzve 2 kor. Lévy Lajos „Vegegy. beszédek” 2 k. Barla Szabó K. „Egyh. beszédek” 1 k. 60 f. K. Tóth K. „Hittemploma” III. kötet 2 k. Papp Károly „Ünnepi és alkalmi beszédek” 1 k. 40 f. Kolmár József „Katedrai Tanítások” 2 kötet 5 k. Lakatos József „Vasárnapi alkalmi beszédek” s „Halotti egyh. beszédek” együtt 5 k. V. Papp István „Templomi Szónoklatok” 2 kötet együtt 5 k. Nemes Béni „Népszerű egyházi beszédek” s Csiz János és Mihály „Egyházi beszédek” együtt 3 k. Spányár András „Magyar Krónika” 1738-ból 6 k. Magyarcsanak, 1905. június. (Csanád megye.)

— **Nyilvános köszönet és nyugtázás.** A Szeődemeteren — Kölcsey Ferencz születése helyén építendő ref. templomra újabb a következő kegyes adományokat vettük: szeghalmi ev. ref. egyház 20 kor. Péter András 10 kor, egyesek 3 kor. 90 fill., kemecsei ev. ref. egyház gyűjtése 11 kor. 25 fill., öcsödi, turkevei, ceglédi és kozárvári ev. ref. egyházak 10—10 kor. Nagyenyedi ev. ref. egyház 6 kor., kunszentmiklósi, kisujszállási és dési ev. ref. egy-

házak 5—5 kor., dési ref. fiu iskola 5. kor., kunhegyesi, n.-k.-madarasi, mezőcsáthi, köröstaresai és szilágysomlyói ev. ref. egyházak 4—4 kor. egrespataki ev. ref. egyház 3 kor., szegedi, mezősassi, bal-maznémetújvárosi, szerencsi, ujfehértói és kaposvári ev. ref. egyházak 2—2 kor., ördögösfüzesi és zsákai ev. ref. egyházak 1—1 kor. Budapest főváros, Szeged és Kisujszállás városok 25—25 kor. Szatmár város 20 kor. Komárom város gyűjtése 31 kor. 80 fill. Kecskemét, Hódmezővásárhely és Kaposvár városok 10—10 kor. Losonc város gyűjtése 9 kor 90 fill. Sz-Somlyó város 2 kor. Tasnád község gyűjtése 33 kor. Törökszentmiklós 20 kor. Mezőcsáth község 10 korona, egyesek 5 kor 40 fill. Békés, és Kiskunlacháza községek 10—10 kor. Kaba község 4 kor. Köröstaresa község gyűjtése 7 kor 30 fill. Dévaványa község gyűjtése 6 kor 40 fill. Nagyabony község gyűjtése 3 kor 60 fill. Nagykálló község 1 kor. Aradi „Kölcsey-egyesület” 20 kor. Nagykőrösi ev. ref. főgymn. tanár kar 18 kor. Mezey Albert kuriai bíró egyh. m. főgondnok 10 kor. Egy valaki Nagykárolyból 4 kor. Fogadják a nemeslelkű adakozók elismerésünknek őszinte nyilvánulását. Szeődemeter, 1905. május 16. Kovács Zsigmond ref. körlelkész, Bikfalvy Elek egyh. gondnok.

— **Belgiumban** a protestántizmus rohamosan hódít, ami annál feltűnőbb jelenség, mert még ez időszerint a belga protestánsok száma esekély. A belga missziótársulat sok helyen állít iskolákat, nyit meg új teplotokat, nagy hatást ér el az alkoholi ellenes egyesületek alakításával is. Több helyen a községtől nyernek anyagi segélyt, némely lapok nem győzik dicsérni azt a jótékony hatást, melyet az új irány a munkás osztályra gyakorol. Felolvasásokat tartanak, lapokat, röpiratokat osztogatnak, a híveket házaikban felkeresik, személyenként foglalkoznak az egyház új tagjaival. Szerencse, hogy a munkásosztály keblében az antielérialis mus napról napra terjed, s ez a protestantizmus számára előkészíti a talajt. Epen a gyors terjedés miatt a misszió társaság nagy nehézségekkel küzd. Nincsen elég lelkész az evangéliom terjesztésére, megfelelő anyagi eszközökkel sem rendelkeznek. A legtöbb lelkész ki a misszió szolgálatában áll, svájci születésű, kik közül legtöbbben néhány évi működés után visszatérnek hazájokba. A belgiumi protestánsok szaporodásával, s egyházközségeik megerősödésével mind ezen bajok megszűnnek, mert lesznek saját kebelökből kikerülő lelkészeik, kik nem fogják engedni, hogy a hol a protestantizmus lábát megvetette, újból kiirtassék.

— **A spanyol uralom** alól kiszabaduló birtokok egymásután szakadnak el a katolicizmustól. Már magában az anyaországban is erős antielérialis áramlat van, de a kormány a pápai hatalom számára még eddig meg tudta menteni ez országot. Mihelyst azonban Cuba és a Philippiszigetek elszakítottak Spanyol országtól, rögtön megingott a pápás egyház lábai alatt a talaj, nyilván való bizonyosságul annak, hogy addig is az erőszak tartotta fenn. Két év óta egy független egyház van alakulóban e szigeteken, melynek tagjai napról napra szaporodnak. Egy érsek vezetése alatt áll. Az új egyház nem tud egészen megválni a katolicizmus hagyományaitól. Bár némely kérdésben felismerte a régi egyház tévedéseit, s az igazság feltalálásának az útján van, mégis több szál fűzi ez időszerint a multhoz. A szentírást a nép

kezébe adja, az egyházi beszédet az azt megillető becsben tartja, s méltó helyet jelöl ki számára az istenitiszteletben. Másik jelentős reform, hogy az imákat, sőt magát a misét is nemzeti nyelven kell előadni. Az ut megvan törve a protestantizmus felé s a Spanyolországtól való elszakadás az anyagi jólétemelkedését, s az evangelium terjedését eredményezi.

— **A mult heti számunkban** közölt szent-helénai pályázat egyelőre visszavonatot.

— **2000 korona az egyetemre.** A vén kollégium ifjusága szép emléket állított magának és a tavaszi zászlóavatásnak. A 7000 koronán felüli tiszta jövedelemből, a mely a felhívások szerint egy jogász és theologus otthon alapjára volt szánva. 2000 koronát az egyetem javára tett le és fizetett be. Az akad. tanács most hagyta jóvá ez intézkedést, mely ifjainknak az egyetem iránti lelkesedését bizonyítja.

— **Hibaigazítás.** A Jánosi Zoltán múlt heti cikkébe két nagyobb hiba csúszott be. Az egyik helyen Hase a híres Polemika író neve helyett Hasi szedetett. A cikk végén pedig a latreia-val ellentétben dulia helyett klulia van.

Szerkesztői üzenet.

Nt. esperesi hivatal Kaba. Az említett iratot megkaptam. Szomorú világot vet a körünkben is lábrakapott reakcionárius irányra, de mutatja a lelkiismeret vergődését is. Az emberek ha vétkeznek is a Lélek ellen, nem szeretik ha ezért számoltatják őket. Így ebben az esetben is. Az okmányt különben is az illető egyetemi bizottság elé terjesztem, a hová még leginkább való. Szíves üdvözléssel és mély tisztelettel. — **D. L. Gyula.** A cikket köszönöm, mint látod rögtön fel is használtam. A másik ügyben levél megy Üdvözöllek. — **K. Zs. Pele.** Kiszedve várta a helyet, mint látni tetszik, ha hely van adjuk szívesen. A T. incognitóját felhatalmazás nélkül nem fedezhetem fel. Ugy tudom nem ismerős. — **L. G. Mezőtur.** Levél megy.

Tartalomjegyzék: Az Ur szava. Vándor. — „Medio tuisissimus ibis!” Dombi Lajos. — A debreceni kollégium a magyarországi reformátusok közös főiskolája. Dr. Barcsa János. — A debreceni református kollégium adattára. Balogh Ferencz. — Közéletünk: Audiatur et altera pars. Contra. Referens. — Levél a szerkesztőhöz. Szentjóbó Kálmán. — Merényleté a missió? Egy jelenvolt. — Adakozzunk Kiss Mózes társunk részére. Szalay József. — Külföld: A Reformációi Múzeum Társulata Genfben. Kónya Gábor. — Német egyházi szemle. Veress István. — Gyászrovat: Nagy István. M. Szabó Miklós. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **DR. FERENCZY GYULA.**

Pályázat.

A békési ev. ref. főgymnasium főntartó testülete pályázatot hirdet a következő, az 1905. 1906. tanév elején elfoglalandó tanszékekre:

1. *Német-magyar nyelv* rendes tanszékre, melynek javadalmazása 2400 korona alapfizetés és 400 korona lakáspénz. E tanszékre a német és magyar nyelvből középiskolai tanári oklevéllel bíró egyének pályázhatnak. Az állammal kötött szerződésben az ötödéves korpótlék mel-

lett 2600 k, 2800 k, 3700 k és 3600 k fizetési fokozatok vannak fölvéve.

Az alkalmazás egyelőre ideiglenes minőségű.

Okleveles pályázó hiányában az állás helyettes tanárral töltetik be, kinek javadalmazása 1600 korona.

2. *Mennyiségtan-természettani* helyettes tanszékre, mellyel az alsóbb osztályokban a r. geometria tanítása van egybekötve. E tanszék javadalmazása 1600 korona.

3. *Tornatanítói helyettes tanszék*re 1600 korona javadalmazással. Azon tornatanítók, kik egyetemi tanulmányokat végeztek, előnyben részesülnek. A tornatanító tanulmányainak és képzettségének megfelelőleg a tornaórákon felül az előirt heti óraszámig más tárgyak tanítását vagy játékdélutánok vezetését köteles elvállalni.

Az 1. és 2. alatti tanszégeket a főntartó testület ajánlatára a vall. és közokt. minister úrtölti be, miért is a keresztlevéllel, a képesítést, a katonai szolgálati viszonyt, az eddigi alkalmaztatást igazoló okmányokkal ellátott pályázatok a vallás és közoktatásügyi minister úrhoz címzendők. A 3. számú tanszék elnyeréséért hasonlóképen fölszerelt pályázatok a békési ev. ref. főgymnasium főntartó testületéhez címzendők.

Csak református vallású pályázók kérvényei vétetnek figyelembe.

A pályázatok f. év július hó 20-ig a békési ev. ref. főgymnasium igazgatóságához küldendők.

Békésen, 1905. június hó 12-én.

Szegedi Károly
az igazgatótanács elnöke.

Pályázat.

A tizáninneneni ev. ref. egyházkerület *miscolci felsőbb leányiskolájának* Felügyelő Bizottsága a jövő 1905—1906. iskolai évre pályázatot hirdet egy *természettan-földrajz* (esetleg *természettan-vegytan*) szakos helyettes tanári állásra.

Pályázhatnak első sorban református, esetleg más protestáns vallású okleveles *középiskolai* tanárok és tanárnők. Okleveles pályázók hiányában tanárjelölt is megválasztatik. Férfitanár fizetése 2000 korona és 400 korona lakáspénz előleges havi, vagy negyedévi részletekben. Ha nő választatik meg, segédtanítónői címmel és jelleggel, fizetése 1600 korona és 400 korona lakáspénz. Ezzel szemben köteles a megválasztott heti 18, 20 órát az előirt tanterv szerint tanítani, s a szakján kívül esetleg más tárgyak tanítását is elvállalni.

A keresztlevéllal, tanári oklevéllel, a családi állapotot kitüntető bizonylattal és esetleg katonai valamint vizsgai igazolvánnyal felszerelt kérvényeket *julius hó 10-ig kell* (a feladás napját számítva) az intézet igazgatóságához benyújtani. A kik személyesen bemutatkoznak, előnyben részesülhetnek.

Miskolc, 1905. június 22-én.

Kun Bertalan
ev. ref. püspök.

Kongrua-illetmény.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszterium 49452—905. sz. a. a tiszántúli egyházkerület kongruás lelkészei részére a julius-decemberi félévre az alábbi összegeket utalványozta. Felkérem az érdekelt nt. lelkész urakat, hogy miután az eddig beküldött s felterjesztett nyugták ellen a 29127. sz. a. kelt leirat szerint igen sok kifogás volt emelve: méltóztassanak a következő kivánalmakat szem előtt tartani a nyugta kiállítása körül: 1. Kellő értékű (II. fokozat) bélyeg legyen felragasztva. 2. A bélyeget csak a nyugta szövegének kezdő szavával és első sorával lehet átírni. 3. Ezek szerint sem a címmel, sem a kelettel való átírás vagy az utólagos, átírás nélküli felragasztás nem szabály szerű, s mint ilyen lelevezés alá esik. 4. Legyen kifejezve a nyugta szövegében, hogy a fizetésekiegészítő illetmény az 1898. évi XIV. t.-c. alapján, és pedig *hiány nélkül* vétetett föl. 5. A nyugtázott összeg egyező legyen az alább jelzett összeggel. A szabálytalan nyugtát sajnálattal bár, de kénytelen leszek visszaküldeni. Kisérő levél a nyugta mellett teljesen felesleges, ha csak valami specialis részletben felvilágosításra nincs szükség. A nyugta fél iv papíron állítandó ki, és nem negyed iven. A lelkészi hivatal pecsétje reá teendő. A nyugták beérkezési sorrendben fizettetnek ki; összetörölés esetén a beérkezés után két nap alatt.

A nyugtázandó tételek a következők: Abádszalók 234 k 44 f, Adorján 478 k 17 f, Ajak 610 k, 69 f, Albis 261 k. 32 f, Amac 383 k 45 f, Anarcs 416 k 27 f, Angyalos 562 k 94 f, Ant 146 k 25 f, Apa 272 k 92 f, Apagy 401 k 48 f, Apátkeresztur 606 k 32 f, Aranyosmegyes 201 k 77 f, Árpád 127 k 08 f, Ártánd 35 k 86 f, Asztély 301 k 81 f, Átya 335 k 62 f, Bábony 280 k 10 f, Bácsaranyos 458 k 92 f, Badaló 133 k 88 f, Baj 185 k 17 f, Báka 437 k 41 f, Balazsér 540 k 71 f, Balsa 110 k 77 f, Bályok 218 k 22 f, Gádoros 402 k 90 f, Barabás 46 k 66 f, Barkaszó egész évi 177 k 04 f, Batiz rendezendő, Bátor 161 k 29 f, Bélzerind 398 k 73 f, Belényes 218 k 65 f, Belényesujlak 303 k 85 Bene 433 k. 35 f, Benk 457 k. 09 f, Bere 453 k. 94 f, Beregyujfalu 145 k. 75 f, Beregszászvérgárdó 411 k 19 f, Berencs 115 k. 55 f, Berettyószentmárton 400 k. 47 f, Berkesz 314 k. 41. f, Besenyőd 442 k. 77 f, Beszterec 532 k. 64 f, Bezdéd 366 k. 03 f, Biharfélegyháza 257 k. 95 f, Bilke 604 k. 58. f, Bogát 298 k. 68 f, Bogyoszló 166 k. 96 f, Borossebes 337 k, 67 f, Borzova 589 k. 69 f, Borzova 467 k. 45 f, Bótrágy Bökény 506 k. 65 f, Bucsú 409 k. 45 f, Bunyaszegszárd Cégénydányád 475 k, 35 f, Csahole 275 k. 35

f, Csaroda 140 k. 48 f, Császló 480 k. 12 f, Csatár-Cséce 509 k 33 f, Csenger 209 k. 89 f, Csengerbajos 334 k, 04 f, Csengerujfalu 332 k. 52 f, Csepe 486 k. 60 f, Cserepeskenéz 481 k. 89 f, Csermő 344 k. 11 f, Csetfalva 392 k. 08 f, Csokaly 297 k. 30 f, Csomaköz 226 k. 04 f, Csonkapapi 191 k. 74 f, Csorvás 324 k. 27 f, Dabole 378 k. 25 f, Dancsháza 226 k. 84 f, Dara 314 k. 83 f, Darnó 486 k, 19 f, Daróc 172 k. 41 f, Darvas 267 k 96 f, Déda 385 k. 85 f, Demecser 348 k. 57 f, Dengeleg 466 k 35 f, Dobra 157 k. 53 f, Dolha 386 k. 45 f, Domahida 499 k, 22 f, Egri 409 k. 65. Élesd 195 k. 13 f, Encsencs 252 k. 74 f, Eperjeske 410 k. 46 f, Éradony 354 k. 08. f, Érendréd 179 k. 98 f, Érkeserű 239 k. 45 f, Erkörtvélyes 327 k. 53 f, Érolaszi 437 k. 33 f, Értarcsa 439 k, 73 f, Erdőgyarak 122 k. 78 f, Fábriánháza 227 k. 33 f, Fancsika 453 k. 03 f, Feketeadó 359 k, Feketetót-Feketepatak 292 k. 34 f, Felsőábrány 473 k. 11 f, Felsőjózsa 119 k. 06 f, Fenes 187 k. 10 f, Fényeslitke 159 k. 87 f, Fertősalmás 256 k. 81 f, Forgolány 464 k. 67 f, Fornos 328 k. 55 f, Fugyi üres. Fugyivásárhely 326 k. 74 f, Füledd 263 k. 06 f, Fülöpös 359 k. 84 f, Fülöpösdaróc 467 k. 12 f, Gáborján 199 k. 08 f, Gacsály 263 k. 23 f, Gálospetri 376 k. 20 f, Garbole 544 k. 91 f, Gebe 398 k. 96 f, Géberjén 465 k, 37 f, Gecse 606 k. 58 f, Gélenes 204 k. 64 f, Gemzse 429 k. 50 Gencs 381 k. 47 f, Géres 271 k. 90 f, Geszteréd 378 k. 76 f, Gődényháza 480 k. 93 f, Gut 252 k. 03, Gulács üres. Gelse 536 k. 68 f, Gyorok 267 k. 38 f, Győrtelek 277 k. 37 f, Gyula 245 k. 06 f, Gyulaháza 152 k. 97 f, Gyulaj 267 k. 35. f, Gyulavári 129 k. 06 f, Gyügye 435 k. 25 f, Gyüre 430 k 90 f, Hajdudorog 389 k. 40 f, Halábor 483 k. 44 f, Halmi 334 k. 33 f, Harangláb 368 k. 36 f, Hegyközkovácsi 353 k. 46 f, H.-k.-pályi 279 k. 01 f, H.-k.-száldobágy 351 k. 75 f, H.-k.-szt.-imre 114 k. 56 f. H. k.-szt.-miklós 147 k. 80 f, H.-k.-ujlak 292 k. 26 f, Hermánszeg 344 k. 17 f, Hertelendifalva 354 k. 29 f, Heteny 188 k. 40 f, Hirip 258 k. 94. Hodász 415 k. 75 f, Homok 524 k. 37 f, Ibrony 345 87 l, Ilk 432 k. 61 f, Iriny 498 k. 65 f, Istvándi 336 k. 44 f, Izsnyéte 133 k. 32 f, Jákóhodos 101 k. 16 f, Jánd 199 k. 83 f, Jármí 413 k. 63 f, Józsefháza 804 k 37 f, Kajdanó 534 k 68 f, Kakszentmárton 349 k. 98 f, K.-semjén 466 k. 85 f, Kaplony 464 k, 57 f, K.-jánosi 154 k. 32 f, Kanyár 175 k. Karász 324 k. 17 f, Kék 362 k. 11 f, Kékese 341 k, 37 f, Keér 276 k. 60 f, Késemjén 429 k 06 f, Kérés üres. Kéc 458 k. 23 f, Kigyós 168 k 20 f, Kisbégány 283 k 18 f, Kishodos 432 k 78 f, Kisjenő 371 k 39 f, Kiskereki 146 k. 03 f, Kiskoles 229 k 91 f, Kisléta 366 k. 25 f, Kislónya 278 k. 64 f, Kismajtény 254 k 72 f, Kismarja 213 k 23 f, Kisnamény 331 k. 66 f, Kispaleske 525 k. 56 f, Kisszántó 383 k, 03 f, Kiszekeres 396 k. 67 f, Kisvarsány 295 k. 80 f, Klopódia 262 k. 11 f, Kóly 388 k. 19 f, Komlódótfalu 414 k. 83 f. Komoró 468 k. 16 f, Kopócsapáti 545 k 52 f, Kótaj 317 k. 99 f, Kőbölkut 348 k 48 f, Kölese 385 k. 08 f, Kömörő 352 k. 15 f, Körösszegapáti 297 k. 61 f, Kőszegremete 267 k, 24 f, Kunágota 114 k. 25 f, Királydaróc 442 k. 33 f, Kuncsorba 496 k. 88 f, Laskod 338 k. 28 f, Lázári 335 k. 84 f, Less 548 k 82 f, Lippa 381 k 70 f, Lorántháza 313 k 73 f, Lövő üres, L.-petri 443 k. 52 f, Lugos üres. Macsola 1035 k, 88 f. Magosliget 473 k. 40 f, Magyarhomorog 55 k. 49 f, Magyarkakucs 421 k. 83 f, Majtis 417 k. 10 f, Makkosjánosi 399 k 32 f, Mánd

521 k 29 f, Mándok üres lesz. Márokpapi 409 k 72 f, Mártonfalva 517 k 35 f, Matoes 374 k 95 f, Mátyus üres. Méhtelek 432 k, 95 f, Mérk 337 k 78 f, M.-telegd 349 k 33 f, M.-telki 316 k 08 f, M.-vári 220 k 94 f, Micske 370 k 72 f, Mibálydi üres. Mikola üres. Milota 318 k 94 f, Misztótfalu 391 k 90 f, Mogyorós 411 k 56 f, M. pályi 162 k 47 f, Munkács 116 k 98 f, Nábrád 311 k 24 f, Nagyar 305 k 17 f, Nagybégány 447 k 69 N.-dobos 286 k 30 f, N.-géc 424 k 75 f, N.-hodos 490 k 86 f, N.-kóles 336 k 04 f, N. lónya üres. N.-majláthi 342 k 54 f, N.-muzsaly 286 k 48 f, N.-szántó 329 k 77 f, N.-szekeres 411 k 41 f, N.-tarna 476 k 66 f, N. varsány 368 k 27 f, N.-falu üres. Nevetlenfalu 370 k 70 f, Nyíraesád 525 k 28 f, Nyírbogdány 412 k 88 f, Ny.-mada 268 k 74 f, Ny.-medgyes 103 k 80 Nyüved 293 k 29 f, O-fehértó 365 k 25 f, Ó-pályi 446 k 53 f, Ombod 207 k 37 f, Oros 440 k 43 f, Ottomány 167 k. 16 f, O-vári 148 k 37 f, Ór 354 k 25 f, Mezőladány 473 k 77 f, Orvénd 448 k 62 f, Pankota 266 k 68 f, Panyola 102 k 53 f, Pap 418 k 03 f, Papos 554 k 32 f, Parasznya 553 k 11 f, Patóháza 431 k 53 f, Pelbárhida 397 k 40 f, Penyige 439 k 24 f, Petneháza 578 k 13 f, Péterfalva 502 k 11 f, Szentpéterszeg 136 k 97 f, Pettyén 382 k 87 f, Piriese 425 k 66 Piskolt 294 k 02 f, Pocsaj 15 k 13 f, Poklostelek 290 k 47 Pósalaka 424 k 77 f, P.-daróc 479 k 84 f, P.-told 296 k 82 f, P.-ujlak 440 k, Raád 476 k 15 f, Rafajnaufalu 172 k 67 f, Rákócifalu 519 k 34 f, Ramoesaháza 457 k 64 f, Rápolt 493 k, Remete 422 k 13 f, Resicabánya 495 k 06 f, Riese 435 k 89 f, Rohod 318 k 75 f, Rozsály üres. Salánk 114 k 89 f, Békés Sámson 503 k 33 f, Saáp 85 k 50 f, Sáránd 230 k 96 f, Sarkadkeresztur 293 k 70 f, Sárköz 451 k 19 f, Sárközujlak 561 k 24 f, Sáros orosz 393 k 72 f, Sényő 459 k 84 f, Sima 433 k

25 f, Siter 98 k 17 f, Som 151 k 47 f, Sonkád 126 k 70 f, Sonkolyos 469 k 42 Surány 482 k 08 f, Szaboles 371 k 31 f, Szakál 399 k 56 f, Szakoly 468 k 63 f, Szamosbecs 345 k 91 f, Sz. dob 286 k 61 f, Sz. Kóród 512 k 07 f, Sz.-ujlak 423 k 48 f, Szaniszló 412 k 73 f, Szárazberek 340 k 50 f, Székely üres. Szemlak 247 k 93 f, Szentjános 158 k 59 f, Szentjób 392 k 24 f, Sz. leányfalva 328 k. 18 f, Szentmiklós 515 k 43 f, Széplak 423 k 54 f, Szerep 140 k 44 f, Szkulya 423 k 59 f, Szethelena üres. Tákos 338 k 87 f, Tamásváralja 381 k 93 f, Tamásda 317 k 22 f, Tass 410 k 71 f, Tatárfalu 443 k 47 f, Tekelháza 435 k 66 f, Téth 340 k, 61 f, Tiszaadony 205 k 63 T.-bees üres. T.-eszlár 170 k 63 f, T.-keresztur 510 k 70 f, T.-kóród 307 k 60 f, T.-kürt 68 k 18 f, T.-lök 206 k 25 f, T.-polgár 248 k 72 f, T.-szalka 204 k 76 T.-ugh 232 k 21 f, T.-ujhely 559 k 40 f, T.-ujlak 389 k 40 f, T.-vid 242 k 95 f, Tiszta-berek 459 k 59 f, Tivadar 488 k 58 f, Tivadar 475 k 30 f, Tornyospálya 289 k 41 f, Tóti 429 k 76 f, Tunyog 274 k 52 f, Turterebes 388 k 60 f, Tura 232 k 77 f, Tuzsér 376 k 82 f, T.-szentmárton 370 k 15 f, Udvari 404 k 09 f, Ujfehértó 167 k 20 f, Ujléta 345 k 78 f, Uszka 426 k 43 f, Vaja 271 k 93 f, Vajda 168 k 38 f, Vámfalu 302 k 84 f, Vámosatya 181 k 52 f, Vámosoroszi 339 k 91 f, Vánosod 231 k 57 f, Vasmegyer 363 k 81 f, Vedresábrány 592 k 23 f, Vencsellő 220 k 86 f, Verbőc 410 k 99 f, Vértes 288 k 22 f, Vetés 239 k 38 f, Vitka 221 k, Zápszony 149 k 64 f, Zsadány 158 k 21 f, Zsáka k 35 f, Zsarolyán 598 k 06 f.

Debrecen, 1905. június 30.

Rózsa Sándor
egyházkerületi pénztárnok.

ALAPITTATOTT:
1845-BEN.



ALAPITTATOTT:
1845-BEN.

A nagytiszteletű lelkészek, tanárok és tanító urak figyelmébe!

Van szerencsém szives tudomására hozni, hogy a

=== tavaszi idényre ===

raktáram mindennemű férfi és fiu ruhákkal dúsan fel van szerelve.

Nagy választékban, elegáns kivitelben, tartós anyagból szolid árak mellett beszerezhetők:

|| férfi és fiu öltöny, felöltő, szalon ruha, gyermek costum, esőköpeny ||
(havelock), iskola ruha, zsinatkabát, palást, főveg stb.

Mérték szerint külön osztály. Ev. ref. papi egyenruha.

Különös figyelmébe! Nagy előnyben részesülnek azon t. vidéki szülők, kiknek fiai helyben hallgatják az iskolai előadásokat, mert a részökre nálam vásárolt ruhákat díjlanul javítom és vasalom.

Kitünő tisztelettel

NEUMANN M.

cs. kir. udvari szállító, elsőrangú az ország legnagyobb ruha üzlete
DEBRECEN, Piac-utca 49., a m. kir. főpostával szemben.